57. Številka. V Ljubljani, v petek 7. marca 1919. LII. leto.

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za kraje bivše Avstro-Ogrske:
celo leto skupaj naprej . . K 60·—
pol leta „ „ . . . „ 30·—
četrt leta „ „ . . . „ 15·—
na mesec „ „ . . . „ 5·50

za Nemčijo:
celo leto naprej . . . . K 65·—

za Ameriko in vse druge dežele:
celo leto naprej . . . . K 70·—

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znamka. Upravništvo (spodaj, pritličje, levo). Knaflova ulica št. 5, telefon št. 90.

Izhaja vsak dan zvečer, izvzemši nedelje in praznike.

Inserati se računajo po posebnem prostoru in sicer 1 mm visok tor 54 mm širok prostor: enkrat po 12 vin., dvakrat po 11 vin., trikrat po 10 vin. Poslano (enak prostor) 30 vin., parte in zahvale (enak prostor) 20 vinarjev. Pri večjih insercijah po dogovoru.

Novi naročniki naj pošiljejo naročnino vedno po nakazilu. Na same pismene naročbe brez pošiljatve denarja se ne moremo nikakor ozirati.

„Narodna Tiskarna“ telefon št. 99.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani:
dostavljen na dom ali če se hodi ponj:
celo leto naprej . . . . K 58·—
pol leta „ . . . . . „ 29·—
četrt leta naprej . . . . K 15·—
na mesec „ . . . . . K 5·—

Posamezna številka velja 30 vinarjev.

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.
Uredništvo: Knaflova ulica št. 5 (v I. nadstr. levo), telefon št. 34.

Današnje vesti.

Posebna brzojavna poročila »Slov. Narodu«.

NEZADOVOLJNA ITALIJA.

Geneve, 6. marca. Orlandov sklep, da odklanja volilno reformo, je vzbudil v celi Italiji čim najživahnejšo nezadovoljnost. Sedanje ministrstvo sme veljati za obsojeno, če bo morda tudi še životarilo nekaj tednov ali mesecev. Tudi z njegovo zunanjo politiko je cela Italija nezadovoljna. Nacionalistom se zdi še preslabotna, drugim pa preveč imperijalistična. Poslanec Salvi napada Orlanda v listu »Idea Nazionale«, da se je odrekel Splitu. »Corriere d' Italia« obžaluje, da Orlando ni dal Italiji željene volilne in socialno politične reforme in zahteva nove volitve v juniju.

AMERIČANI ODHAJAJO IZ KOTORA?

Geneve, 6. marca. Rimska »Tribuna« javlja, da ameriške čete že od 3. marca naprej zapuščajo Kotor.

POGAJANJA ZA PRELIMINARNI MIR SE BLIŽAJO KONCU. RAZLIČNA MNENJA.

Geneve, 6. marca. **Radi ameriškega upiranja je morala Antanta v zadnjem hipu opustiti oni projekt preliminarnega miru, ki ga je izdelal Foch. Sedaj se izdelujejo drugi pogoji, vendar je pa splošno mnenje, da bodo vsa odločilna vprašanja urejena še ta teden. O vojaških vprašanjih sploh ni nesporazumljenja, drugače je pa v finančnih vprašanjih. Tu si stojita v ostrem nasprotju dve naziranji: laško-francosko naziranje zahteva popolno odškodnino za vso škodo. Američani pa pripuščajo samo povračilo takšne vojne škode, ki je bila prizadejana v slabem namenu. Tudi prehrambeni problemi še niso rešeni. Teritorijalne komisije bodo vsekakor do 8. marca končale svoje delo.**

GOSPODAR NIKITA BI RAD OGOLJUFAL KONFERENCO IN JE ŽE TUDI NAŠEL FORMULO. SEDAJ JE POSTAL FEDERALIST.

Geneve, 6. marca. Včeraj 5. marca se je »Odbor desetorice« pečal s črnogorskim vprašanjem in zaslišal zastopnika prejšnje črnogorske vlade, ki je predložil memorandum in zahteval, da se prepusti črnogorska delgacija h konferenci, da se vzpostavi črnogorsko kraljestvo kakor pred vojno in da je ta Črnagora pripravljena, da se v federalistični obliki prostovoljno združi z Jugoslovani.

KAKO SI LAHI PREDSTAVLJAJO JUGOSLOVANE. INTERESENTI IN PLESBICIT.

Geneve, 6. marca. »Secolo« poroča o črnogorskem vprašanju, s katerim se je bavil »Odbor desetorice« in pravi, da Lahi ne gledajo na črnogorski problem z dinastičnega ali slaborazumljenega samoitalijanskega stališča. Pravi, da so Črnogorci še mnogo bolj sorodni s Srbi, kakor Hrvati, da imajo isti jezik in vero in da je unija med obema neizbežna, **samo da se ne smestvoriti proti volji interesentov** (!) in da se mora za to poznati volja črnogorskega naroda s plesbicitom. (Torej po volji interesentov! Seveda ti »interesenti« nismo mi, pač pa — Lahi! Zato bi jim tu bil tudi plesbicit dober, na Goriškem in v Istri pa ne. Kdo je pa tam interesent?)

FRANCOSKI POLITIČNI PROCESI.

Geneve, 6. marca. Atentator Cottin je pri zaslišanju izjavil, da je v noči od 18.—19. februarja spontano sklenil ubiti Clemenceaua in da nima nobenih pajdašev. Preiskava v procesu Humbert je končana in se glavna razprava prične 31. marca.

ZNAMENIT TRUMBIČEV PREDLOG TIK PRED POLOMOM AVSTRIJE.

Geneve, 6. marca. **V laški zbornici je poslanec Bevione prebral Trumbičev memorandum iz septembra 1918, ki ga je Trumbič predložil angleškim in ameriškim političnim in vojaškim krogom in v katerem je zahteval, naj se izkrca ekspedicijska armada 50.000 mož pri Šibeniku s pomočjo upornega avstrijske-ga brodovja, naj prodre v notranjost in se združi s številnimi jugoslovanskimi dezerterji in bosansko-dalmatinski vstaškimi prebivalstvom ter tako pospeši polom cesarske vojske. Trumbić je v tem memorandumu zahteval, naj podpira to akcijo tudi kombinirano angleško-francosko brodovje, toda vsekakor brez udeležbe Lahov. Jugoslovani se hočejo Avstrije rešiti, pa tudi nočejo priti pod laško nasilje. V memorandumu zasmehuje Trumbić laško strahopetnost, ker si s 5 milijoni vojske ne upajo izvesti ofenzive, in končuje z napadom proti Sonninu in njegovi zna. in ljubezni za Nemce. Poučenim krogom je memorandum bil že davno znan, je pa v zbornici vzbudil veliko senzacijo in razburjenje.**

MNENJE RAZUMNEGA LAHA. VROČEKRVNI IMPERIJALIST GA TAKOJ PREVPIJE.

Geneve, 6. marca. Včerajšnja seja rimskega parlamenta je veljala vladni izjavi. Po nekaterih manj važnejših govorih je med splošno pozornostjo govoril Celli o zunanji politiki Italije. Izjavil je, da je najvažnejši pariški problem: kolonije. Obrnil se je proti načrtu, da dobi Italija mandat zasesti Armensko. Simpatično je govoril o Grški. Izjavil je, da ga skrbi kampanja, ki jo vodi Italija proti narodu ob iztočni obali Jadrana in priporoča vladi, naj bo previdna in naj ne razpihava sovraštva proti drugim narodom. Zagovarja Bissolattievo politiko.

Celliju je odgovarjal radikalni nacionalist Bevione, da ne more nikdo odrekati Italiji njenih pravic na Julijsko Benečijo in na Reko. Govoril je o blaznih in gorostasnih utopijah Jugoslovanov in zagovarjal vlado, ki je odklonila razsodišče. Pravi, da so celo prijatelji Jugoslovanov ogorčeni nad njihovimi pretiravanji in da so jugoslovanski ekscesi mnogo pripomogli, da se je v Italiji stvorila zopet jednota misli in volje. Končno napada Trumbića, pravi, da so njegove trditve o jugoslovanskem deležu na polomu Avstrije samo švindel, prečita končno jugoslovanski memorandum na Ameriko, v katerem je naša delegacija zahtevala, da se mora Italija odreči londonski pogodbi, trdi, da Trumbić laže, da je izdal rimski pakt, in da ne sme resko vprašanje sploh biti predmet pogajanj, marveč da mora Reka biti laška.

LAŠKA PROPAGANDA V PARIZU.

Geneve, 6. marca. Italijani nadaljujejo v Parizu svojo časopisno kampanjo proti nam, vendar pa nimajo mnogo sreče. Od velikih listov je prinesel doslej samo pariški »Newyork Herald« nekoliko prijaznih besedi, razven njega pa neki manjši listič kakor »L' hoeuere«. Vesti, ki jih ta list prinaša, so vse iz laškega vira in so Jugoslovanom seveda nasprotne, laška uradna »Agenzia Stefani« jih pa potem razširja v laškem časopisju kot merodajno francosko mnenje.

FRANCOSKI POZDRAVNI ČLANKI REGENTU ALEKSANDRU.

Geneve, 7. marca. V četrtkovem uvodniku lista »Journal de Geneve« pozdravlja znani Chapuisat našega regenta prestolonaslednika Aleksandra povodom v kratkem predstoječe premembe na našem kraljevskem tronu.

VOLITVE NA LAŠKEM.

Geneve, 7. marca. Rimski list »Popool Romano« javlja, da se vrše nove laške volitve v parlament dne 6. junija, ožje volitve pa dne 8. junija.

Spominjajte se zaklada „Slov. sokolske zveze“.

Legionarji, cenzura in pamet.

I.

Včeraj se nam je pripetilo, česar ne bi nikdar pričakovali. Po tolikih konfiskacijah prejšnjih let smo doživeli prvo konfiskacijo v Jugoslaviji.

...Die deutschen Cenzoren.....
...Dummköpfe.....

Kar smo tu citirali, je poglavje iz nekega daljšega Ficinejevega spisa v prozi o Nemčiji. Ko so cenzorji konfiscirali iz tega poglavja vse, kar se jim je zdelo potrebno, so še ostale zgorajšnje besede. Naj si naš včerajšnji cenzor to poglavje dobro prečita.

II.

»Neizbrisne vtise pa so prinesli domu tisti naši ljudje, ki so v Rusiji kot vjetniki bili priča veliki ruski revoluciji. Tam so videli enega največjih političnih ter socijalnogospodarskih prevratov, kar jih pozna zgodovina. Nanje, ki so bili sami doma iz absolutistične, avtokratične ter kapitalistične države, ki jih je tudi pognala proti njihovi volji na krvava bojišča, so napravili ti veliki dogodki silen vtis. Vzbudili so v njih celo vrsto političnih ter socijalnogospodarskih nagnenj, katere zaznamujemo danes navadno s terminom »boljševiški« instinkti. V njih so deloma osnovni pojmi moderne socijalnopolitične vzgoje, večinoma pa prvine prekipelega odpora proti nasilju, ki je šlo preko naših ljudi tekom vojne. So pa verna sled ravnokar završene dobe, in koreninijo bolj v prvotvornih instinktih, kakor v organično razvitih samostojnih spoznavnih intelektu. Zato bodo toliko bolj bledeli in ginili, kolikor bolj se bo oddaljevalo pretrpljeno gorje, dasiravno seveda ne podcenjujem njih trenutnega pomena.«

(Iz razprave »O našem notranjepolitičnem stanju« A. Lobode v zadnji številki »Ljubli. Zvona«.)

III.

Naš včerajšnji članek je napisal legijonar. Iz Karpatov je pobegnil k Rusom, vstopil v takozvano srbsko legijo, se z njo v Rusiji bil proti Avstrijcem, potem v Dobrudži proti Nemcem in Bolgarom, končno na solunski fronti proti Bolgarom, Nemcem in Avstrijcem, povsod pa z gladom in nevoljo, povsod z nerazumevanjem in z vsem onim, kar je naše legionarje gnalo iz avstrijske armade kot dezerterje v druge vojske, v legije, v takšno borbo, kjer so res žrtvovali vse, kar človek ima. Gospod cenzor, ali vzamete klobuk v roko, kadar srečate takšnega junaka? Gospod cenzor; priporočam vam to.

IV.

Gospod cenzor, dovolite mi, da vam povem sledeče tu v kolonah »Slov. Naroda«, in ne silite me, da povem to na prvem javnem ljudskem shodu v Ljubljani: legionarji, ki so prišli z novimi izkustvi v staro domovino, za katero so se borili s puško in ne z rudečim svinčnikom, radi tega še niso postali državljani druge vrste. Če ima kdorkoli sumnjo, da so se na fronti z ušmi nalezli tudi boljševizma. Ta boljševizem ni nič druzega, nego želja, povedati kaj jih boli. Mašiti tem trpinom usta, se pravi izzivati jih, da gredo na ulico in da povedo tam, česar sicer ne bi povedali v listu pod kontrolo in cenzuro urednika. Ako jim še tega ne dovolite, boljševizem izzivate. Gospod cenzor, obtožujem vas tega čina.

Včerajšnji legionarjev članek ni bil niti vsebinsko, niti stilistično bogve kaj. Ampak bil je olajšava za onega, ki ga je napisal: dixi et salvavi animam meam. Istega mnenja so njegovi soboievniki. Ali tem ljudem res ni dovoljeno povedati, kako jih je bolelo, da se v Zagrebu ni nikdo brigal za njihova stanovanja, dasi je bil njihov prihod pravočasno javljen? Ali se ti ljudje res ne smejo javno pritožiti, da so nameščeni v stari cukrarni, mesto da bi bili slovesno sprejeti, mesto da jim ves narod izkazuje svojo hvaležnost, jih sprejme med sebe in jih na ta način ozdravi boljševizma? Ali je res baš zanje najslabše dobro dovolj?

V.

Gospod cenzor! V stari Avstriji je spadalo med takozvane državljanske pravice, da je policija ali sploh oblast konfisciranemu listu dostavila pismen odlok, na temelju katerega paragrafa se je konfiskacija zgodila in kateri ogel državnega temelja je vsled inhibiranega članka porušen. Konstatiramo, da sedaj, 24 ur po konfiskaciji, uradnik svobodne Jugoslavije, še ni smatral, da je potrebno vsaj pri nas izdati takšen dekret, da vsaj varujete ustavno formo, če že nimate pojma o bistvu ustave in državljanskih pravic. Vsaj tega od bivšega cesarskega avstrijskega birokrata ne smemo niti pričakovati. Samo za eno sem vam hvaležen, gospod cenzor, namreč za to, da ste nam pokazali, kje je treba čistiti: v kloaki avstrijskega birokratizma, od katere ste včeraj s svojim svinčnikom dvignili pokrovček, da je zasmrdelo do neba.

VI.

Začela se je nova doba. (Nikar si ne domišljajte, da ravno z vašo konfiskacijo.) Pričenja delo vseh pravih demokratov za ustavne svoboščine, za svobodo vesti, govora in tiska. Tudi vi, gospod cenzor, lahko porečete, da ste bili zraven.

Dr. Vladimir Knaflič.

— — —

Dr. Vekoslav Kukovec:

Glas iz Beograda.

Besede, ki jih je pri otvoritveni seji državnega zbora v Beogradu izpregovoril dne 1. t. m. starostni predsednik Gligorije Jeftanović, niso bile tako izvanredne, da bi jih ne bilo pripisati kteremukoli sodržavljanu, ki bi bil v to poklican. Vendar je bil ves svet in je bila zbornica vsled njih globoko ginjena. Postalo je živa resnica, o čemur smo sanjali vse življenje, da je narod treh plemen nastopil prvikrat po svojih zastopnikih kot stvarnik svoje sedanjosti in bodočnosti. Tudi narodne vlade v Ljubljani, v Zagrebu, v Sarajevu itd. odgovarjale so volji naroda, ker jih je vzel na znanje in jim je sledil. Vse te tvorbe so pa izšle nekako brez priprav, brez sklepov širokih množic, bile so revolucijonarne oblasti. Tudi skupno ministrstvo v Beogradu je nekoliko sorodnega izvora. Vsakdo, ki ima zmisel in čut za življenske pogoje svobodnega naroda, bo rad priznal, da pomeni neizmerno mnogo več, ako se je mogel zediniti narod tudi že v svojem priznanem zakonodajnem zastopu. In to smo doživeli 1. t. m. Srečne smo se čutili, ki smo smeli narod ta trenutek zastopati. Ljubosumni sovražni sosedi in pokroviteljski velikaši med mogotci sveta, ki so dvomili o sposobnosti naši, bili so stavljeni pred gotovo dejstvo. Lahko si mislite, da smo bili baš vsled tega vsi napeto pozorni na vse možnosti, ki bi utegnile vtis enotnosti motiti. In res, ni se našel niti jeden narodni zastopnik, ki bi si bil upal je z besedico motiti narodno jedinstvo in strankarsko slogo, ki nam ju je velevala čast našega naroda.

Prešlo je že nekaj dni, kar bivamo tu in malo sklepov in političnih dogodkov še imamo javnosti pokazati. V avstrijskih zakonodajnih telesih so naši zastopniki že prve dni zasedanja nametali na predsedniško mizo cele kopice vprašanj, predlogov, pritožb! S tem tu nismo počeli. In tudi ne bomo, vsaj demokrati ne, ker ne maramo sipati peska v oči narodu, ampak delati za misleče rojake. Naš državni zbor ni in ne sme biti pozorišče za tekmovanje poslancev v tem, kako se sestavljajo zaradi vsakdanjih zadevic interpelacije, samo da se o poslancu bere v listih, da je govoril, da je predlagal, da je napadel, izjavil itd. Če se pa izkaže, da je državni zbor edin glede začasnih ustavnih pravic, glede agrarne spremembe, glede prometnih potreb in zunanje politike, storjeno je mnogo za utrditev države. To pomeni morebiti toliko kakor ena ali druga dobljena bitka na bojnem polju. In zdi se mi, da v tem spoznanju vrše poslanci svojo dolžnost, zlasti slovenski demokrati.

Slovenci?! Prav malo naglašamo, da smo Slovenci, in zdi se mi, čim manj

LISTEK.

Slovenska univerza.

Imamo jo! To je bil radosten vsklik vsakega zavednega Slovenca, ko smo čitali v listih veselo vest, da je slovenska univerza ne le dovoljena — ampak da je zanjo vlada določila tudi že primerno svoto. To kar je bil prej naš sen — je stopilo naenkrat pred nas kot živa resnica. Po dolgoletnem pričakovanju je prišlo nenadno presenečenje. Nekaterim se je zdelo celo, da je prišlo preveč naenkrat; toda po treznem prevdarku smo spoznali, da je bil ta dar primeren in opravičen in zdaj je na nas, da pokažemo jugoslovanskim bratom in celemu svetu, da smo tega daru tudi vredni. Treba je torej, da vzamemo stvar takoj resno v roke, da bomo mogli v jeseni otvoriti svoj najvišji kulturni zavod.

Večina ljudi si je predstavljala univerzo kot lepo veličastno palačo, z velikim napisom in s primerno zunanjostjo. V resnici obstoja lahko univerza tudi brez take velike palače: praška univerza na pr. je raztresena po celem mestu, tu je en oddelek, tam en oddelek: seveda nečemo s tem reči, da je taka »raztresenost« v korist dijaštvu in urejenemu pouku. Zato so se Čehi celih petdeset let borili, da so postavili novo stavbo: res se je določilo stavbišče, a predno se je začelo zidati, je prišla svetovna vojna in za njo osvobojenje — tako da si bodo sedaj to vprašanje po svoje razrešili.

Ko bi mi mislili na to, da zgradimo za univerzo posebno poslopje, bi je najbrže ne otvorili še to niti drugo jesen — ker se bo gradenje novih stavb začelo šele, ko se bodo razmere nekoliko uredile. Zato je treba, da se ozremo pa kaki primerni stavbi, ki bi bila primerna za našo univerzo. V tem bodo mnenja najbrže različna — nam pa se zdi umestno podati sledeči načrt:

Najprimernejša stavba za vseučilišče se nam zdi dosedanja topničarska vojašnica. Ta zgradba je zidana na zunaj še najmanj kasarnsko in na znotraj bi se dala gotovo dobro preurediti za vseučiliške potrebe. Poleg tega je okoli nje dovolj prostora, da se lahko prizidajo še potrebne pritikline. Marsikdo bo ugovarjal, češ, vseučilišče spada v sredino mesta — nam pa se zdi, da v mestu samem nimamo primernega prostora in da ima lega tega poslopja svoje posebne ugodnosti. Misliti moramo tudi pri tem na bodočnost Ljubljane. Ljubljana raste že danes in bo zrastla v veliko mesto. Njena industrija se bo razvijala bolj na južnem delu, ob Ljubljanici, ob Barju, ob Šiški in Viču — dočim je posavska stran namenjena bolj za druge namene. Načrt, ki smo ga nekoč videli v Jakopičevem paviljonu nam je kazal ta kraj kot vzor modernega mesta, s parki, vilami in novimi hišami. V resnici je ravno ta stran Ljubljane najlepša in najbolj zračna. Poleg tega nam nudi naša severna panorama in triglavsko gorovje na zapadu tu svoj najlepši prizor naravne krasote. Zato si mislimo v smeri na Posavje najlepši del bodoče Ljubljane. Okoli univerze bi bilo treba urediti parke in športne prostore. Vse to bo bodoča Ljubljana potrebovala. Okoli univerze bo potem zrastla vrsta hiš in vil, kjer bodo naši učenjaki in dijaki lahko izven mestnega hrupa živeli svojim študijam. Seveda bi bilo treba podaljšati električno progo, kar je že sedaj vprašanje časa. Tako bi se univerza mnogo bolj bližala tudi središču mesta. Nastalo bi torej na tem kraju novo življenje. Marsikateremu dijaku bi bilo na ta način omogočeno, da stanuje na pr. v bližnjih posavskih vasch, s čimer bi tudi te vasi rastle in se bližale mestu. Tako bi nastajale okoli univerze dijaške kolonije, obenem ž njimi pa bi se razvijal novi del mesta. Vsakemu tujcu bi ta naš novi del učenega sveta lahko imponiral. Moderna smer vzgoje gre za tem, da se stavi šola kolikor mogoče v prirodo. Navedli bi lahko za vzor angleške in ameriške univerze in druge kulturne zavode. V čistem svežem zraku v podnožju naših krasnih alp na prostem v naravi bi bila naša mladina gotovo zdravejša nego v zaduhlih, meglenih ljubljanskih ulicah.

Tam lahko nemoteno deluje in študira v svojih knjižnicah, seminarjih in laboratorijih — zvečer pa naj se vrača na veselo promenado v mesto. V zvezi z univerzo nam bo treba rešiti vprašanje »menze« itd. kar se bo gotovo lažje uredilo bolj na periferiji, nego v sredini mesta.

Imamo torej svojo univerzo na papirju. Treba je sedaj, da premišljamo, kje jo postavimo v resnici. Kdor ve bolje, svetuj bolje. Dr. I. L.

— — —

mi o sebi govorimo, tem večji postaja ugled slovenskih poslancev in njih pooblastilcev. Dogodek precejšnje važnosti se mi zdi, da so se združili Slovenci, Hrvati in Srbi demokratične smeri v enoten klub, vsaj oni iz bivše Avstro - Ogrske in Bosne. Obzir na posebne političn. razmere v bivšem kraljestvu srbskem nam veleva za zdaj iskati z državotvornimi strankami tega kraljestva pač stike z željo organične združitve, kar se je tudi res takoj storilo, ne brez nekšnega uspeha. Toda daljnji razvoj se ne sme niti izsiljevati, niti prenagliti. Naša želja se bode v neki smeri v tem zmislu pač v doglednem dobi uresničila. Dotlej tvorimo tostranski demokrati že na sebi najmočnejši klub nad 80 članov v zborници. Zdi se, da je klub res precej enoten v narodnem in socijalnem in državnopravnem naziranju, pa tudi številen na razumnih možeh, iskrenih rodoljubih. Če k temu pridenemo edinstvenost, ki postaja od dne do dne prisrčnejša, označil sem po mojem mnenju velik dobiček, ki sledi iz ustanovitve kluba za edinstveni narod. Da se odtegne podlaga za vsaktero nagnenje k cepljenju, ni desetorica slovenskih demokratov ustanovila sploh lastnega kluba, niti odseka, ampak se udejstvujejo posamniki le v skupnem demokratskem klubu, kjer smo čislani, iskani, in se dobro počutimo. Saj smo v družbi mož, izmed kterih so nekteri prave zakladnice političnega znanja. Tako smo uvedli slovenstvo v veliki srbsko - hrvatski slovenski svet.

Življenje v Beogradu.

Beograd, 2. marca 1919.

Ker v nedeljo vse delo počiva, tudi politično — izvzemši za kulisami — zato naj mi bo dovoljeno napisati nekaj vrstic tudi o tem, kako naše glavno mesto živi.

Star pregovor pravi o Dunaju, naj pusti trebuh zunaj, kdor gre tja. Za Dunaj velja to pravilo danes bolj nego kedaj prej, a tudi za Beograd. Kdor gre na Dunaj, mora vzeti s seboj velik koš kronskega papirja, kdor pa gre v Beograd, naj vzame dva in naj ne pozabi na posteljo, omaro in mizo; sedi lahko na postelji. Stanovanjske razmere v Beogradu so skrajno neprilične. Hotelov sicer vse mrgoli, imajo tudi visokodoneča imena, a ta človeka zelo neprijetno iznenadijo, kadar jih vidi. Najlepši, res moderno zidani hotel »Moskva« je še vedno tak, kakršnega so zapustili Avstrijci: izropan do zadnjega kotička, poln umazanega, oddrobljenega ometa, brez najprimitivnejše oprave. Vse so odnesli znani »neznani zlikovci«, katerih noben Nikola Večerin ne more več izslediti! Po drugih hotelih ni dosti boljše: razbite šipe, razmajane postelje, perilo — pa kaj bi pripovedoval! Gospodarji in vratarji so sicer silno prijazni, se opravičujejo, obžalujejo, se ponižno klanjajo, samo takrat, kadar človek vpraša, koliko velja »soba« za eno noč, takrat ti povedo številko, da se človeku kar kri zvodeni. Deset dinarjev, petnajst dinarjev — to so minimalne cene. Računajo navadno vse v dinarjih, ker morajo plačati tudi »porez« (davek) v dinarjih. Ker pa ima dinar danes v Beogradu proti kroni jako visoki kurs, zato mora revež, ki prinese s seboj samo krone, četudi žigosane, prav globoko seči v žep, če hoče biti sploh pod krovom. Dinar ima dva kursa: če prodaš 100 dinarjev, dobiš 280 kron, če pa moraš kupiti dinarje pri menjalcu, katerih je povsod dovolj — ta posel opravljajo židje — zahtevajo po 300 do 330 kron. Deset dinarjev je torej enako trideset kron — toliko daš za prenočišče — če moreš sploh spati, in vesel moraš biti, če se ti posreči najti prazen prostorček. Dragi ljubljanski »Tišler«, koliko bi Ti računal in zaslužil v Beogradu!

Tudi s privatnimi stanovanji ni dosti boljše, skoro še hujše. Prazno stanovanje se kmalu najde, ima jih tudi v oglasih, pa kaj naj človek s praznim stanovanjem? Meblovana soba z električno razsvetljavo velja danes okroglo 150 dinarjev, rajši pa 200, tudi več! Sedaj pa računajte po kursu, koliko je to v kronah! Sem in tam se najde sicer ugodnejša prilika, da človek najde utočišče za 300 do 400 kron mesečno, ampak to je že pravcata terna!

Tudi beogradsko prebivalstvo samo zelo bridko občuti stanovanjsko mizerijo, ki obstoji prav za prav samo v velikem pomanjkanju pohištva in opreme. Prostori bi se dali vsaj za silo že še kako prirediti, ampak robe ni, robe. Podjetni ljudje, ki bi znali spraviti sem doli potrebno opravo in uredili tukaj kakšen takozvani »Pension«, bi lepo zaslužili, jako lepo, ker bo ta konjunktura še rasla, ne samo še dolgo trajala. To pa zaradi tega, ker bo prihajalo v Beograd čimdalje več stanovništva, zlasti uradništva, ker bo delokrog vseh centralnih uradov silno razširil. Pozabiti namreč ne smemo, da je Beograd z vsemi svojimi uradi danes prikrojen še na stare razmere, na malo, neznatno balkansko državico, danes pa se počasi pretvarja v prestolico velike evropske države. Tega dejstva se pa stari beogradski občinski činovnici šele komaj zavedajo, inače bi pokazali pač nekaj več organizatorične inicijative.

Za različne mizarske zadruge na Slovenskem bi se našla v Beogradu gotovo lepa prilika za zaslužek. Naj merodajni krogi vzamejo to vprašanje resno v pretres. Izdelovanje čisto preprostega pohištva makar tu na licu mesta, bi se gotovo dobro obneslo, ker je porušen in razdejan ves Balkan, ne samo Beograd. Vsaj ne bi bilo treba računati s takojšnjimi milijonskimi dobički, ampak zadovoljiti bi se morali z zmernimi dohodki. Več kakor dva odstotka bi investiran kapital gotovo nesel. Stvar bi se dala rešiti toliko prej in toliko ugodnejše, kolikor prej bo rešeno prometno vprašanje, ki pride itak v eni prihodnjih sej Nar. predstavništva prav korenito v pretres.

Prehranjevalne razmere so v kolikor se tiče množine živil precej ugodne. Dobi se vse, kar ti poželi srce. Ampak drago je, drago. Ko sva z znanim narodnim predstavnikom prvič sedela v hotelu »Srbska Krona« in gledala in študirala jedilni list, sva bila prav zadovoljna, ker se številke niso mnogo razločevale od ljubljanskih. Jedla sva prav zadovoljna in teknilo nama je. Ko sva pa še naročila črno kavo in poklicala plačilnega natakarja, nama je ta osebnost kavo prav pošteno osladila z veselo novico, da veljajo cene v — dinarjih! Pa nič ne de, dobro sva pa le obedovala.

Na trgu cene živil niso ravno pretirane, tudi v kronski veljavi ne. Krompir je drag, velja 2 do 3 krone kilogram. Meso 18 do 20 kron, moka 4 do 6 kron (po kakovosti), kruh 4 krone precej velik hleb, tak kakor je bil pri nas včasih 20 novcev. V delikatesnih trgovinah se dobijo vse mogoče vrste sira klobas, salam, vina, piva itd. Šel pa nisem v nobeno. Ravno tako je polno »Zalaznikov« in »Kirbischev« — enkrat me je zvabilo tja, pa nikdar več: kava in dva kosa slaščic 7 kron! Dokaj cenejše so pa živila v Zemunu.

Manufakturne robe in perila je v razložbah dovolj. Ampak cene, vedno stara pesem! Kupit sicer nisem šel nikamor nič, ker sem k sreči prinesel s seboj dovolj, slišal sem pa, da je prišel odličen gospod (Slovenec) v trgovino kupit manšete, ker mu jih je zmanjkalo, in sicer jih je hotel kupiti cel tucat. »Ali veste, gospod, koliko to stane?« — ga vpraša trgovec, ki menda v sedanjih časih še ni doživel slučaja, da bi se domačin, ki razmere pozna, tako pregrešil nad svojim mošnjičkom. »Koliko?« — »Osemnajst kron par« — gospod je takoj reduciral svoje zahteve po lepem perilu na en sam par!

Za ljubljanske preistreiberje in prekupuhe bi bil torej Beograd krasen eldorado — Bog živi svobodno trgovino!

Dovolite mi še par opazk o beogradskih kavarnah. Malo jih je, v katere stopi lahko čedno oblečen človek, ampak kdor je vajen kavarne v našem pomenu besede, kjer najde kupe časopisov, točno postrežbo in lepo snago, ta ne pride na svoj račun. Turška kava je v večjih lokalih res odlična, mizam se pa pozna potreba po ostri cunji in krtači in obilni vodi. Časopisov nikjer, domačih, ne tujih; kdor hoče brati, se mora obrniti na kolporterje, ki cel dan lazijo od mize do mize, iz lokala v lokal. Vsak beogradski list stane 20 para = pol krone. Kdor hoče torej imeti pred seboj cel kup listov, recimo pet ali šest, plača 3 krone zanje. Precej drag špas to za vsak dan!

Tudi na tem polju bi našel podjeten Slovenec lep zaslužek.

Časopisov prihaja semkaj razmeroma prav malo. Dopoldne razprodajajo beogradske novine, popoldne pa kričijo kolporterji: Zagrebške novine! Slovenskih listov nimajo, čeprav slovenski listi, zlasti oba velika ljubljanska dnevnika, visoko nadkriljujeta beogradsko časopisje v vsakem pogledu. Tudi privatni naročniki le redkokdaj dobe svoje liste — na bolje se bo obrnilo vse to šele takrat, ko bo železna roka prevzela železniški promet med Ljubljano in Beogradom. Upajmo, da se bo dalo to v doglednem času izvršiti. Tudi poštne razmere kriče do neba in trebá bo temeljite remedure, predno bomo prešli iz ozkih lokalnih razmer v svetovne.

Eno izmed najbolj perečih vprašanj beogradskih je delavsko vprašanje. Delo danes stoji, to je gotovo in brezposelnost je velika. Zakaj? Odgovori so različni. Eni pravijo, da ljudje sploh ne marajo delati in da raje trgujejo — »preistreiberija« povsod. To je deloma gotovo res, česar nisem izkusil le sam, ampak tudi drugi tuji gospodje, ki so iskali človeka, da jim prenese n. pr. njihovo prtljago. Kogar si vprašal, ali hoče nesti, se je kratko odrezal: »Neću!« Ko sem vprašal gospoda-domačina, kako to, mi pravi: »E, kaj hočete, imajo dovolj denarja, še preveč! Zaslužijo od dncev toliko, da jim ni treba napornega dela!« Drugi zopet pravijo, da to ni res, ampak da so samo domači bogatini krivi, da vse delo stoji, češ, zakaj bi zidali nova stanovanja in popravljali stara — ali zato, da bi bila sedanja stanovanja cenejša in da bi cena hišam padla? Mogoče je tudi to. Dolgo pa to pereče vprašanje ne bo prenašalo odloga, ker med delavstvom močno vre in socijalistično gibanje narašča. Značilno je, da se razproda »Radničkih Novin« več kakor vseh drugih listov skupaj. Tega ne more utajiti nobena cenzura in odveč in škodljivo bi bilo destva videti drugače, kakršna so.

Ker so Srbi rojeni trgovci, o katerih gre prislovica, da prekašajo vsakega Žida, zato ni čuda, če jih politika nekoliko manj zanima, kakor pa valutno vprašanje. Danes špekulira cel Beograd. Špekulirajo s kronami, z dinarji, s franki in dolarji, z leji in drahmami. Kupčujejo z zlatom, kupčujejo s srebrom; vsepovsod, v kavarni pri kartah, na ulicah in v trgovinah. V primeri s tem tempeljem je ljubljanski »Slon« prav ponižna vaška kapelica.

Življenje po ulicah je jako živo in pestrobojno. Tu vidiš danes zbrane zastopnike vseh narodov sveta: gibčne francoske oficirje, umerjene angleške in ameriške vojake, črnopolte spahije in zuave, prešerne nemške in potrte bolgarske vojne vjetnike in pa celo zbirko balkanskih noš. Vse to se kreče in šeče po dolgi beogradski glavni prometni progi od Kalimegdana preko Terazij tamkaj proti koncu sveta — Beograd je namreč zidan jako razsežno. Ker cestna železnica še ne obratuje, — nimajo premoga — zato se ves promet vrši le peš. Kadar zažare zvečer malobrojne žarnice, ima človek vtis, da gre preko dunajske »Kärntnerice« ali pa preko bulvarjev, ne pa po Milanovi ali Mihajlovi ulici. Ko pa zvečer ob 11. elektrarna ustavi svoje delo, je vse mrtvo; samo počasni, težki koraki srbskih žandarjev in francoskih patrulj odmevajo po trdem tlaku. Ta tlak — sami debeli kamni zvečine, da človeka pošteno noge bole, če mora hoditi ves dan od urada do urada.

Takšen po priliki je beogradski život danes; ni pa dvoma, da se bo mesto sijajno začelo razvijati, kakor hitro bo upostavljen količkaj reden promet in ko bo otvorjena zveza z vnanjim svetom ali preko Soluna ali preko Reke ali pa celo na obeh straneh. Dobro bi bilo, če bi razmere v Beogradu preštudirali nekoliko natančneje naši domači ljudje, dokler ne bo prepozno in nas ne prehite zopet tujci. Izognebiti se moramo popolnoma ozkega pokrajinskega obzorja in prešiniti nas mora zavest, da je treba začeti delati v velikem štilu, ker danes nismo več niti mala Srbija niti mala Hrvatska niti še manjša Slovenija, ampak da smo postali večja jugoslovanska država, ki mora svojo politiko in svoje gospodarstvo meriti z drugačnim merilom in računati z drugačnimi denarnimi sredstvi kakor doslej. Potem pojde.

V. Švajgar:

Zveza z Dalmacijo.

Pred kratkim časom je prišlo v javnost, da bo takozvana **»dalmatinska spojna proga«** med Ogulinom in Kninom v kratkem času, mogoče v 1 do 3 mesecih izročena splošnemu prometu. Ako ta vest odgovarja količkaj resnici, potem lahko z zadovoljstvom konštatirimo, da se bo z otvoritvijo te toli važne proge storil velikanski gospodarski korak naprej, posebno kar se tiče Dalmacije same in pa velikih županij hrvatskih Lika-Krbava in deloma Reka-Modruš. Spojena bi bila Hrvatska in Dalmacija po prvovrstni glavni progi, ki bi prinesla prav kmalu v dalmatinski Split in pa sosedna pristanišča vse živahnejši promet kot je sedanji. Kako pa je z našo zvezo z Dalmacijo? Ali je tudi Slovenija premo spojena s Splitom potom omenjene proge? To pač, ampak nepopolno, po velikih ovinkih, čez Karlovac, oziroma preko Reke. Ali bosta ti dve nepopolni zvezi zadostovali za našo pokrajino in bodoči tranzitni promet? Oglejmo si to na kratko.

V izvajanjih »glavne prometne žile v Jugoslaviji« smo ugotovili, da mora služiti proga Zagreb - Reka v prvi vrsti prometu med obema imenovanima krajema in šele v drugi vrsti tudi dalmat. zvezi. Dalje smo tam postavili tezo, da je proga Ljubljana-Karlovac-Ogulin jako dolga in šele po velikem 70 km dolgem ovinku doseže izhodišče nove proge — Ogulin. Vsled tega bi se vršil promet pod precej neugodnimi pogoji, kar bi močno oviralo celi gospodarski razmah, posebno pa hitro in urejeno izkoriščanje dalmatinske obale za državne potrebe in koristi. Temelječ na teh pravcih, smo ugotovili, da je na vsak način potrebno, spojiti Slovenijo direktno, po posebni progi z Ogulinom ali pa s kako postajo reške proge blizu Ogulina. Vsekakor bi bila zveza **Kočevje - Brod - Moravice** mnogo ugodnejša od vsake druge tozadevne varijante in tudi mnogo krajša in s tem mnogo manj zamudna od proge Ljubljana - Karlovac - Ogulin. Obenem pa bi se uporabilo od cele reške proge edino 28 km dolgi odsek med Brod-Moravicami in Ogulinom, ki leži terensko precej ugodno, brez večjih strmin ali padcev in predstavlja nasproti odseku Karlovac - Ogulin najmanj 50% skrajšanje in pa celiko ugodnejše pozemeljske odnošaje.

Ako hočemo torej direktno spojiti Slovenijo in njeno tujedržavno zaledje z dalmatinskimi pristani, je potrebno poseči po kakem projektu, ki izhaja iz Kočevja proti Ogulinu. Kot najugodnejša izmed varijant pa pride v poštev ona med Kočevjem in Brod - Moravico mimo hrvatskih Podsten. Vsa daljava znaša okoli 22·5 km in ne preseza 30 km daljine niti v slučaju, ako bi se pri stavbi mosta čez Kolpo pokazale radi velike višine in razpetosti resnejše težave in zapreke. Drugače gre proga vseskozi po trdem, peščenem pozemlju, brez velikih višinskih razlik, brez mnogih dražjih stavbenih posebnosti.

Kakšen pomen bi imel ta nujno potrebni podaljšek sedanje lokalne kočevske proge za naše gospodarstvo? Uvažujmo samo dva momenta, ki prihajata danes v poštev. Prvič: naša država dobi Trst v svoje roke, oziroma Trst postane samsvoj. Promet v pristanišču bo grozno narasel že vsled tranzitnega prometa iz Češkoslovaške in Avstrije, tako da naš izvoz lesa in druzih materijalij ne bo vsled pretesnega prostora prišel edino v poštev. Že iz tega vzroka si bomo morali poiskati nov pristan. Reko in Split. — Ako pa Trst sploh ne pripade naši kraljevini, potem bomo mi prisiljeni, da vodimo in obrnemo ves promet iz Češke in drugega zaledja v Reko in v Split, ker Italijani pač ne bodo podpirali Trsta, temveč ga zahtevajo samo za to, da ga uničijo in s tem rešijo propadle Benetke in propadajoči Jakin (Ancona). V tem slučaju pa smo mi direktno prisiljeni, da podpremo z vsemi mogočnimi zvezami Reko, pa tudi Split. Ne samo iz Slovenije, iz cele države bi morali nato napeljati nove dotoke in odtoke proti Jadranu, v Split, Dubrovnik itd.

Čisto gotovo je pa, da bi igral projekt Kočevje - Brod - Moravice dvojno važno vlogo, ker bi vezal Slovenijo z Reko in Splitom. Poleg tega pa prihaja tu v poštev dejstvo, da bi dolžina 22·5 km pri tem velikanskem zasnutku ne igrala kdovekakšne važnosti. 28 milijonov kron kot gradbeni stroški bi bilo pa radi važnosti te proge prav bogato obrestovano.

Ugotovljamo torej, da igra projekt veliko vlogo ne glede na trenutni položaj v zunanji politiki, ker je gospodarsko jako važen in kliče po najhitrejšem uresničenju iz vidika splošnih gospodarskih koristi cele države, posebno pa Slovenije in Dalmacije, kakor tudi inozemstva.

Glede lokalnih gospodarskih dobrot, ki bi jih prineslo uresničenje tega projekta, naglašamo le na bogastvo ribniških in sosednih kočevskih gozdov, na premogove žile v kočevskem okolišu in na ležišča bauksita po ribniški planoti, kakor tudi na industrijalno podjetnost prebivalstva omenjenih okrožij.

Razvidno je, da bo v korist državi, pokrajinam in najožjim lokalnim interesom, ako se začnejo vsi prizadeti činiteiji, posebno pa lokalni faktorji z vso silo zanimati in zavzemati za omenjeni železniški projekt, posebno pa na njega najhitrejšo realizacijo, ker je potrebno, da smo pripravljeni na vse, da nas čas posebno v razvojni dobi naše države ne prehiti, da naši potomci ne bodo stokali pod tako gospodarsko polomijo kot moramo mi.

Birokratizem v Jugoslaviji.

Kako oglodano je izgledal birokratizem v bivši Avstriji, zna le, kdor je moral v svojem poklicu ali nepoklicu tekati od urada do urada ter pritiskati kljuke v razna svetišča sv. Birokracija, v čigar sredi se je kakor zmaj vzdigal njegov predstavitelj — okosteneli avstrijski uradnik. Oči same so že bliskale same zavite avstrijske paragrafe. Na vsako vprašanje je segal ta velmož po debelih knjižurah, nato v debele zvezke normativ; njegov odgovor je bil navadno: ne. V važnih življenjskih vprašanjih je morala stranka tekati od nižjega birokrata k višjemu in šele po dolgotrajnih, mučnih potih je prišla do zaželjenega uspeha ali neuspeha.

Birokratizem bivše Avstrije smemo primerjati oni sorti škorpijonov, ki v svoji onemogli jezi in okostenelosti ne samo načeloma škodujejo ljudstvu samemu, temveč ugriznejo v lasten rep, ako je to zahteval suhi paragraf. Birokracij si je vedno predstavljal, da ne biva on za ljudstvo, temveč da mu je ves svet podložen. Ne misel zakonov in naredeb, pač pa ozkosrčna razlaga vmrtega paragrafa mu je bilo vodilo. Če je šlo vse rakom žvižgat, če bi se svet pogreznil, volja birokrata in njegovega paragrafa je morala veljati.

Za prazen nič v iskanju kacega ničvrednega avstrijskega vinarja se je napackalo po raznih birokratih tovore papirja. Z lahkim srcem lahko trdimo, da so razpad Avstrije hvalabogu povzročili v veliki meri njeni birokratje, ki so se vtikali v zadeve, o kojih so imeli k večjemu le površne teoretične pojme, povzete iz velikanske sklede stotisočerih zakonov, naredeb in navodil, izišlih iz izmozganih možgan okostenelih manj ali več plemenitih birokratov, in sestavljenih pri dunajski zeleni mizi brez obzira na stvarne in praktične življenjske potrebe davkoplačevalcev.

Avstrija je sicer razpadla, ali zapustila nam je svinčen testament, ki kakor mora leži na življenju naše mlade domovine. Zapustila nam je namreč velikanski kup raznih paragrafov v zakonih, naredbah, navodilih itd. in ne samo teh; pustila nam je tudi njih izvrševalce — birokrate — ki smo jih sprejeli v inventar naše države.

Na čelu naše Jugoslavije se svetijo besede: svoboda in demokratizem. V čem pa obstoja svoboda? Gotovo ne v besedi sami! Svobodni bomo šele, ko raz sebe spravimo spone, ki so nas preje tlačile; in te spone je urejal, izvrševal in tkal le birokrat.

Predpogoj uvedbi svobode bila bi morala biti torej popolna odpravitev birokratizma.

Tudi demokratizem hoče uveljaviti mlada Jugoslavija. Da sta pa demokratizem in birokratizem dva pojma, ki se sama ob sebi izločujeta kot dan in noč, tega nam ni treba posebej naglašati, ako pomislimo, kako prezirljivo, zaničljivo in visoko je birokrat bivše Avstrije zrl na preprostega demokrata, ki si je v raznih predpisih predočival enakost pravice za vse državljane. Kje je le senca demokratizma v naši Jugoslaviji, ako se je nespremenjen in brez pomisleka v novo upravo sprejel ves birokratičen ustroj prejšnje okostenele države? Ne suhoparen paragraf in tudi ne natančna izvajanja raznih pri zeleni mizi sestavljenih naredeb in navodil, naj veljajo v naši upravi, pač pa njih smiselna in smotrena uporaba za javno življenje in v prid državljanov. Ne spričevala o raznih več ali manj teoretičnih izpitih, ne na šolah in velešolah potrgane hlače in v visokošolskih mestih prekrokane noči bi smele veljati kot merilo za nastavljenje na vodilna upravna in uradniška mesta, pač pa, po amerikanskem sistemu, edinole osebna sposobnost. Posebno bi ne smela veljati kot merilo v tem oziru prejšnja pridnost in verziranost v izvrševanju zakonitih določeb in naredeb v prestali Avstriji, ki je bila šola v zavijanju paragrafov v škodo prebivalstva. Kako naj se tak birokrat kar čez noč prelevi v svobodno mislečega korist ljudstva gledajočega demokrata?

Mnogokje so se sedaj na bolja in važnejša mesta poklicali — ne vemo po čigavi krivdi predstavitelji avstr. birokratizma, ali pa se za nja izbrali možje, katerim moramo v naprej odrekati pojem prave svobode in demokratizma in ki so globoko izšolani v bivšem avstr. birokratizmu. Premenilo se je ime, a bistvo birokratizma je ostalo isto. Da, ne samo ostalo, temveč napredovali smo v birokratizmu, kajti po zaslugi teh po avstrijskih paragrafih prežetih glavnih birokratov se ustanavljajo dannadan razni po njih možganih prepotrebni, v istini pa celoma nepotrebni in drž. zaklad težko obremenjujoči uradi, zavodi tid., kojih naloga bo menda le ta, da se na varna in gorka mesta postavi razne, ki bodo pridno hrustali iz državnih jasli, koristili pa nič. — Ustanavljajo se tudi raznolične kompetence, kojih naloga bo menda leta, da bodo zavirale itak že omejen promet ter zaposlovale drage moči z nepotrebno pisarijo, katere bi se sicer plodonosnejše in koristnejše uporabile. Ne, da bi se uprava izenostavila ter nepotrebne in zamudne instance odpravile, odločbe pa osredotočale kolikor možno v malo rok, snujejo se novi zaviralni uradi, kojih posli so le pisarjenje in pisarjenje. Kar novo upeljano upravo stavi v posebno luč, je dejstvo, da se pri skoraj vseh imenovanjih in nameščanjih prav malo ozira jemlje na strokovno izobrazbo prosilcev, ter se zahteva skoro povsod le pravoznanska predizobrazba. V čem pa obstoja pravoznanska vednost sedaj, ko je pokojna Avstrija hvalabogu izginila iz površja? Kratek, a jedernat odgovor na to je: V »korenitem« poznavanju uveljavljenja okostenelih avstrijskih birokratskih paragrafov! Ni čuda torej, da se je birokratizem z vso svojo navlako in škodljivostjo presadil nespremenjen na zdrava in demokratska tla Jugoslavije. Dosledno se bo moral v tej naši ljubi državi razpasti in razširiti, kajti vodili in urejali jo bodo le pravi izvedenci v tem birokratizmu — bivši avstrijski pravoznanci. — Brez dvombe postane Jugolavija pravi Eldorado birokratizma, ako se pravočasno ne uvidi ta preteča nevarnost ter se pri nameščanju ne uvede edino pravo merilo, t. j. strokovna predizobrazba in osebna sposobnost.

Nočemo se spuščati v podrobnosti dosedanjih naredeb glede novega ustroja uprave na Slovenskem. Kot tipičen vzgled in v podkrepljenje gornjega našega izvajanja, hočemo tu navesti samo, kako se je nanovo tu preuredila in izenostavila finančna uprava. Človek bi mislil, da se svinčena pot instance v Jugoslaviji po možnosti okrajša, modernizira in zdemokratizira. Zgodilo se je pa ravno obratno. Zloglasni avstrijski »šimel« se tu še bolj jaše kot preje. Preje smo imeli finančno ministrstvo kot drugo in finančno ravnateljstvo v Ljubljani kot prvo instanco, vkupaj torej dvoje instanc, kojih reševanje raznih vlog je bilo mnogokrat na leta zamudno.

Z naredbo N. V. z dne 21. novembra 1918 št. 111 so se namesto gornjih instanc — gotovo ne v olajšanje uprave in skrajšanje instančnih poti — ustanovile kar naslednje instance in sicer: finančno ministrstvo kot četrta in najvišja, poverjeništvo za finance kot tretja, finančno deželno ravnateljstvo kot druga in koncem še prav »potrebno« finančno okrajno ravnateljstvo kot prva instanca. Ubogi davkoplačevalec, ki je pod prejšnjo, gotovo ne vzorno upravo, svojo zadevo morda lahko opravil z eno samo prošnjo, mora biti sedaj po tej naredbi vsikdar pripravljen, da dobi sedaj isto zadevo ugodno ali neugodno rešeno po dolgotrajnih štirih prošnjah, oziroma rekurzih, kajti pričakovati ni, da bi se pri nestetih instancah nastavljeni nameščenci, vzeti iz prejšnjih birokratskih avstrijskih služb, sedaj kar čez noč bili prelevili v moderne in samostojne reševalce došlih vlog, pač pa lahko pričakujemo, da se po bivši Avstriji podedovani birokratje — in teh sedi lepo število na odločujočih mestih — ne bodo nikoli premenili v svojih že takorekoč prirojenih birokratskih nazorih ter se prilagodili časovnim in sedanjim demokratičnim razmeram, ker jim je celokupno besedilo paragrafa alfa in omega, od česar se ne da premakniti, pa če morda tudi včasih tak birokrat uvidi, da stoji njegova razlaga mrtvega paragrafa v živem nasprotju s faktičnimi razmerami. Po njegovem mnenju mora več ali manj v zakonu utemeljena volja birokrata obveljati, pa naj magari vse vrag vzame. Navada je namreč bila, da je avstrijski birokrat se zmiraj previdno kril ter s tem rešitev prošnje zavlačeval in jo predlagal v končno rešitev višjim instancam. Pri birokratu nisi našel nikoli zaostalih aktov, njegova miza je bila vedno čista, aktov pa seveda ni rešil on, ampak jih je skoro vedno predložil višji instanci v odločitev. Na te vrste uradovanje je bil celo ponosen, saj je on zadevo hitro odpravil s svoje mize, interes stranke in nujnost zadeve pa zanj nista bila merodajna. Ta metoda mu je prirojena ter je vsako upanje brezuspešno, da bi birokrat drugače postopal sedaj, ko je sprejet v službo svobodne in demokratične Jugoslavije.

Kdo bi n. pr. mogel pametno zahtevati, da bi se odrekel znani birokrat pri finančnem okrajnem glavarstvu v Ljubljani svojim prejšnjim metodam v reševanju aktov, ki so mu prešle v kri in meso tako, da ni upanja, da bi na tej kronični bolezni kedaj ozdravel? Ta gospod menda še danes ne ve, da živi v Jugoslaviji, kjer je uradni jezik edinole slovenski, ker še zmirom daje izrecno nalogo podrejenim uradnikom, naj rešujejo nekatere akte slovenski, kar je pod prejšnjim očito germanizatoričnim režimom bilo umevno, kajti bog varuj, ako bi se bila kakšnemu psevdo-Nemcu dostavila rešitev v slovenskem jeziku! Poleg navedenega bi lahko našteli še nebroj podobnih slučajev, ki jih zagreše ne malo število podedovani bivši avstrijski birokrati.

Ne spuščamo se tukaj nadalje v posamezne podrobnosti nadaljnih, že osnovanih ali neimenovanih uradov, zavodov, poverjeništev in drugih. Pripominjamo samo, da po teh kar mrgoli nastavljencev in celo vodij, ki nikakor ne spadajo na njih mesta, četudi so Slovenci; o še vedno nastavljenih Nemcih v civilni in vojaški upravi niti ne govorimo. S tem nočemo kritikovati, ker vemo, da so naši ljudje navdahnjeni najboljše volje. Kdo pa daje svojo suknjo v kroj kovaču? Vse to bi se preneslo, ker za vladalce morajo navadno izrabni biti možje splošne zaupnosti, neupravičljivo dejanje in pravi n a r o d n i g r e h p a j e, ako se vodilna in druga važna uradniška mesta v državni upravi izročajo brezvestnim in v svojih načelih vglobljenim in zakrknjenim birokratom, kateri so v bivši Avstriji — kakor zgoraj omenjeno — bili prava zavora vse uprave ter so s svojim odurnim poslovanjem in črkocepečim razlaganjem raznih zakonov in naredeb strmoglavili državo v propast.

Zgodovina nam je učiteljica v življenju in še je morda čas, da rešimo našo novo snujočo se državo od velikanske pogibeli, katera ji preti s strani zakrknjenega birokratizma.

Op. ur.: G. člankar nam je pozabil še povedati samo eno, — in to je tudi važno: Kje vzeti nove uradnike, ali pa neuradnike - strokovnjake, ki niso bili nikdar pod Avstrijo? Ali pa naj bomo brez njih? — Preostane samo dvoje: Prvo, brezobzirna, toda samo stvarna kritika, in drugo: Šole, šole, šole!

Novinski pregled.

Sarajevski **»Slovenski Jug«** piše v uvodniku: Nikdar ni imela ta zemlja, katero imenujejo kraljevino SHS, več ljudi s kritičnim nagonom nego jih ima sedaj. Zadosti je znano, da naša plemena imajo mnogo več sposobnosti, da rušijo, nego da gradijo. Največji del naših političnih kritičarjev smatra za svojo življenjsko dolžnost, da se obira na levo in desno, gor in dol. Malo je med nami ljudi, ki potrujejo, da so razumeli Voltairjevo besedo, da »svoboden biti znači, da se more delati, kar človek hoče«. Delati, to se pravi, vršiti svojo dolžnost, vršiti svoj poklic z globokim uverenjem, da državni organizem, nacijonalna celota more živeti le takrat, kadar so vsi njegovi deli v polni harmoniji in jedinstvenem zamahu. Med tem pri nas mesto dela — želje, mesto akcije — filozofski in zlokobni nasveti. Vestne kritike pa nikakor ni zametavati. Ali kritika ne sme biti žolč, s katerim bi se mase inficirale za revolto. Ali ni že čas, da začnemo svojo hišo urejevati po ljubezni do svoje zemlje?

»Riječ SHS« se obrača ostro proti intrigantom v državi SHS in proti temnim elementom, ki na skrivnem konspirirajo proti enoti in obstoju našega novega kraljestva. Žalostno je pač, da je bila naša javnost doslej precej indiferentna proti tem pojavom. Opominja se javnost, naj naredi energično konec delovanju teh temnjakov, kar je pač jeden največjih zločinov, storjenih domovini, delovati tako sedaj, ko je naša mlada država od vseh strani obkoljena od nevarnosti. Intrigantje pa se opozarjajo v lastnem njihovem interesu, naj se varujejo, kajti potrpežljivost državnikov SHS je sicer velika, ali vendar ima svoje meje.

»Neue Zürcher Zeit« prinaša iz Rima dopis o Sonninovem odgovoru na predlog jugoslovanske delegacije, da naj se razsodba o pripadnosti spornega ozemlja ob Adriji prepusti Wilsonu. Odgovor odobravajo vsi nesocijalistični listi v Italiji pa tudi oni, ki sicer Sonninu niso baš naklonjeni. Fanatično in intransigentno obnašanje Jugoslovanov je ozlovoljilo tudi one kroge, ki so bili pripravljeni podpirati medsebojne koncesije v Bissolatijevem smislu. Apel na Wilsona smatrajo za razžalitev italijanskega narodnega ponosa. Ako bi Italija storila kake koncesije kljub svoji zmagi v višjem interesu v smislu Wilsonovih principov, bi storila to po svoji volji in nikdar ne na ukaz tretje osebe, pa tudi ne, ako bi bil ta tretja oseba Wilson. Pa tudi Wilsonova razsodba bi ne odvezala dolžnosti onih držav, ki so podpisale londonski dogovor, ako ostane Italija pri njem. — Iz tega sledi, da je bil predlog glede Wilsonovega razsodišča jako umesten in da morajo jugoslovanski delegatje trdno stati na svojem stališču do konca. Usodna ura se bliža in valovi sovražnika se zaletavajo z ogromno silo ob našo pariško pozicijo. Treba enako krepke protisile.

»Temps« izvaja, da mora biti reka Ren velika obramba zapada, kajti sicer, brez take obrambe proti Nemčiji, bo vse življenje zapada negotovo. Renova obramba ne tiči samo v francoskem interesu, marveč celo v angleškem, bran ob Reni je najsigurnejše varstvo Belgije, jamstvo za neodvisnost Holandske, vitalna in gospodarska potreba Švice. Na katero stran se pogleda, od povsodi zazveni: Nemška moč mora od Rena proč!

»Videnský Dennik« poroča podrobnosti o nasilni agitaciji pri volitvah na Dunaju proti Čehom. Posebno v Mödlingu je bil boj proti Čehom krvav in surov. Najgrše so se obnašali nemški socijalni demokrati. Borili so se sicer tudi proti nemškim meščanskim strankam, ali najbesnejše proti Čehom. Kakor na divje zveri so šli nad nje in jih pretepali do krvi. Jemali so jim volilne listke, pretili jim s pobojem, sploh je bil teror nezaslišan in prava sramota za soc. demokrate. Tako je vsled soc. demokratičnega terorja bilo onemogočeno voliti celi vrsti čeških volilcev.

»Česke Slovo« pripoveduje, kako so bili v Kragujevcu v Srbiji na smrt obsojeni trije srbski mladeniči, dasi so bili stari šele po 18 let in jih je bilo nemogoče obsoditi na smrt. Nadporočnik-avditor dr. Fränkel je kratkomalo starost mladeničev v obtožbi postavil na 21 let in rekel: Tako, sedaj pa jih bomo lahko justificirali. In res so bili obešeni. Na tak način je bil obešen tudi v Mitrovici neki 16letni srbski dečko.

»Srbska zora«, ki izhaja v Sarajevu, prinaša zlokobno podložen uvodnik »Mirno počivajte, svete žrtve«! Hvali srbske junake, gleda zgodovino pred sto leti, junaške borbe iz leta 1912 za osvoboditev bratov izpod turškega jarma in nadaljuje: Zvoki grmenja topov se še niso izgubili in se še ni zacelila bol po izgubljenih žrtvah, že se je strah pri črnožoltih tiranih ojačil do vrhunca. V tem strahu so zavalili z vso silo na Srbijo, zemljo junakov, ki se znajo boriti za svojo svobodo in ki s svojo krvjo vedno drago plačajo. V tej nevarni borbi vendar Srb ni podlegel. I oni, za katere se je Srb boril kot brat, da jih osvobodi jarma črnožoltega, so se borili proti Srbom, brat proti bratu. Potem je več vrst konfisciranih. Škoda, kajti iz teh bi mogli čuti končne besede »Srbske zore«, ki jih hoče vreči proti Slovencem in Hrvatom . . . Srbske žrtve počivajo mirno brez »Srbske Zore«, velike so in istotako pri srcu nam kakor Srbom. Srbske žrtve pa so podlaga nove države, kakor so jej podlaga tudi naše žrtve, ki so tudi velike. Vsak po svoje, po svoji možnosti je delal za Jugoslavijo. In ta je nastala in bo obstala. Svet ostane in na veke bo češčen pri nas spomin Srbov v tej vojni, članek v »Srbski Zori« pa zveni kot profanacija . . .

Politične vesti.

SPODNJE - ŠIŠKARJI!

V nedeljo, dne 9. t. m. popoldne ob 2. uri vrši se v sokolski telovadnici izvanredni občni zbor krajevne organizacije JDS. Na dnevnem redu je volitev izvrševalnega odbora. Na shodu govori o splošnem političnem položaju g. profesor Breznik. Važnost shoda zahteva mnogobrojne udeležbe.

ODMOR V PARLAMENTARNEM DELU.

Beograd, 6. marca. Vsled pavze, ki je nastala v parlamentarnem delu vsled posvetovanj verifikacijskega odseka, je odpotovalo veliko število poslancev v domovino. Oni politiki pa, ki so ostali v Beogradu, so na živahnem delu, da razčistijo situacijo in medsebojna stališča strank. Pojagoma se že kristalizirajo skupine, ki bodo nastopile v bodoči parlamentarni kampanji. Najodločneje nastopa demokratski klub, ki je zbral pod svojim okriljem skoraj tretjino vseh poslancev. Med srbijanskimi strankami je orijentacija še neizčiščena, medtem ko so delegati iz bivše Avstro-Ogrske že precej zbrani v posamezne skupine. Politično zanimanje se koncentrira posebno okrog vprašanja, kako se bodo grupirale srbijanske stranke. — Začasni parlament bi moral šteti 296 članov, ker pa je Radičeva stranka dva mandata odklonila, jih bo imel le 294. Med srbskimi strankami so najmočnejši staroradikalci, katerim so se pridružili tudi somišljeniki iz Vojvodine in Srema. Močni so še tudi samostalci z 20 člani, dočim so vse ostale skupine šibkejše. Srbski politiki vseh strank odkrito priznavajo, da bo treba v srbskem političnem življenju temeljitega preobrata, a ta se ne more izvršiti čez noč, ker so vse dosedanje stranke vsled izredno živahnega političnega življenja zadnjih let v Srbiji med prebivalstvom tako ukoreninjene, da ni mogoče kar na mah ustanoviti nove stranke.

DENUNCIJANTI IZ KRANJA.

Pod tem naslovom je priobčil v Vašem cenj. listu z dne 1. marca t. l. št. 52 gospod sodnik Dev poročilo o političnih preganjanjih, ki so jih pretrpeli dijaki A. G. M. in R. kranjske gimnazije, in pa o osebnem konfliktu med nekaterimi profesorji te gimnazije, ki je z dijaško politično afero v zvezi.

Pri teh dogodkih igra moj sin Josip Žontar — kot priča — tudi neko vlogo, vendar pa ne kot denuncijant ali lažnjivec, kakor bi si utegnil kedo na podlagi članka misliti. Zato bi rad k omenjenemu članku, kot oče težko bolnega svojega sina, pristavil nekaj pojasnil in popravkov.

Moj sin Josip je bil nekaj dni po 22. avgustu 1914 poklican k okrajnemu glavarstvu v Kranj. Glavar je izpraševal mojega sina o posameznih točkah ovadbe o političnih strankah med dijaki - sošolci, o dijaškem štrajku, ki je bil spomladi leta 1914., posebno pa o dijakih A. G. M. in R. in še drugih. Na tozadevna vprašanja je moj sin kot priča dal odgovore po svoji najboljši vesti in veri in je med drugim tudi povedal o pogovoru, ki ga je imel France Brence z R. začetkom julija 1914 na ulici pred mojim stanovanjem. France Brence je R-ju ponovno grozil, da bo R-ja radi tega pogovora ovadil in moj sin je bil prepričan, da ima glavar to ovadbo v rokah. Pa takoj pri tej priliki je moj sin povdarjal možnost, da je cel pogovor napačno razumel, ker sta bila Brence in R. precej oddaljena.

Pri tej resnični izpovedbi je moj sin tudi vedno vstrajal, kadarkoli je bil tozadevno povprašan in ni nikdar kot priča popolnoma odpovedal ali pa vse preklical, kakor izvaja g. Dev.

Resnična tudi ni trditev v izjavi dr. Preglja z dne 23. avgusta 1914, ki jo gosp. Dev dobesedno navaja, da bi bil namreč moj sin kedaj prof. Preglju pravil v navzočnosti prof. Komatarja, da sta G. in R. sarajevski umor odobravala; res pa pa se je moj sin proti profesorju Cepudru izrazil, da se mu zdi nečuveno, da vsi dijaki tega umora ne obsojajo, ni pa pri tem imenoval nikakih imen.

Točna tudi ni trditev prof. Menceja v njegovi izpovedi v konfliktu Pregelj-Mencej, da bi bil moj sin prof. Menceju dne 18. septembra 1914 rekel, da si je vse to izmislil, kar je o dijakih izpovedal. Pač pa se je navedenega dne moj sin prof. Menceju v teku kavarniškega pogovora pritožil, da ga Pregelj predlaga kot pričo v zadevah, ki so mojemu sinu popolnoma neznane. Ker moj sin ni mogel in hotel prof. Preglijevih izmišljotin kot priča potrjevati, zato je prof. Pregelj tudi naenkrat postal z mojim sinom tako nezadovoljen.

Čudna je h koncu trditev g. Deva, da državno pravdništvo za to ni imelo vzroka zasledovati mojega sina radi krive prisege, ker bi bilo s tem izgubilo dobrega konfidenta. Moj sin ni bil nikdar konfident, ampak marljiv in vesten dijak, ki je občeval s profesorji obeh strank, ker so mu posojevali strokovne knjige. Njegovo odkritosrčnost pa so potem razni profesorji hoteli v svojih osebnih sporih izrabljati in kovati iz nje sebi ugodne izpovedbe. Moj sin pa je ostal vedno pri em in isti resnici — od tod zamere; lagal ni nikdar, še mani pa denunciral.

Zato se tudi jaz, oče njegov, pridružujem želji g. Deva, naj se cela zadeva preišče še enkrat in naj se nesramni ovaduhi kranjskih dijakov strogo kaznujejo. — V K r a n j u, dne 4. marca 1919. — Primož Ž o n t a r, orožniški stražmojster v p. — Op. ur.: Mi seveda ne želimo delati nikomur krivice in prav radi priobčujemo pojasnila g. Žontarja, temboli ker je s tem pojasnilom krivda pravih profesorskih denuncijantov, ki so imenovani, in njih metode toliko jasneje označena. Seveda pričakujemo, da bo vsa zasebna in politična javnost tudi izvajala posledice iz pojasnil gg. Deva in Žontarja.

IN ZOPET NEMŠKUTARJI IN ČIŠČENJE.

K notici »iz Rimskih toplic« v »Slovenskem Narodu« št. 48 od dne 25. februarja, kjer se tukajšnji nadučitelj K. Koroschetz brani proti očitku »v raznih časopisih«, da je skušal vpeljati samonemški poduk, dostavlja krajni šolski svet sledeče: Koroščeva trditev ne odgovarja resnici, ravno nasprotno je res. Od leta 1916 je Korošec vpeljal nemško molitev. Otroci so morali pozdravljati: »Grüss Gott.« Nemške pesmi so peli: Hoch Oesterreich, der Lindenbaum, Aus dem Wasser, Die Abendglocken, Morgenlied, Die Waldandacht, Die Waldesruhe, Das Veilchen, Das Vaterland, Andreas Hofer, Die Nacht, An das Vöglein, tedaj dvanajst nemških in nobene slovenske. Prepovedal je učencem med odmorom slovensko govoriti, kdor pa je vendar zakrivil ta »zločin«, moral je za kazen pisati do šeststokrat: »Sprechen muss ich deutsch.« Kako se bo Korošec sedaj pral? in kaj bo rekel k temu višji šolski svet? Kaj takega je bilo pač mogoče pred 60—70 leti, pa ne danes. — Dalje: izdajal je samo nemška naznanila, omislil samo nemški uradni pečat. V razrednici je zapisal: »Die Unterrichtssprache ist deutsch«, svoje ime je podpisoval: Koroschetz. Zvezke s slovenskimi napisi od tvrdke Goričar-Leskovšek je prepovedal, in vpeljal one od vsenemške firme Fritz Rasch. Kdor teh ni imel, je bil občutno kaznovan. Vse pritožbe niso nič pomagale. Imel je zaslombo v Gradcu, zlasti pri Wellenhofu. Ubogal ni niti krajnega, niti okrajnega šolskega sveta, delal je, kar je hotel, in tudi zdaj ne uboga svoje nove šolske oblasti. Moral bi vže 1. februarja službo nastopiti v Koprivnici, pa je še danes tukaj in ne gre iz šolskega stanovanja, do katerega nima nobene pravice več. Okrajni šolski svet, oziroma okrajni glavar mu je ukazal takoj inventar izročiti in šolo zapustiti, toda Korošec ne stori niti enega niti drugega, in mi se ga ne moremo iznebiti. — Rimske Toplice, 5./III. 1919. — Načelnik: F. T r o p.

»NARODNI KLUB«

Ljubljanski dopisni urad. B e o g r a d, 6. marca. (JDU.) JDU poroča iz parlamentarnih krogov, da se vrše med Starčevićevo stranko prava, napredno demokratsko stranko, Hrvatsko zajednico in jugoslovansko muslimansko organizacijo pogajanja o ustanovitvi skupnega kluba. Za načelnika bo izvoljen bržkone Ante Pavelić. Klub se bo zbral na programu, ki je obsežen v znani izjavi narodnega veča na princa regenta Aleksandra. (Klub se bo najbrže imenoval »Narodni klub«, kakor poroča »Slovenec«.)

= **Pro domo.** Nekateri ljudje ne morejo živeti mirno, če ne zbadajo in ne delajo zdražbe. Kakšen namen in pomen naj bi imele sicer notice, ki nam jih je včeraj in danes posvetil kolega »Slovenec«? Mi smo se morali energično zavarovati proti nekaterim listom, ki so poslužili naše izvestiteljske službe in na njeni podlagi fabricirali svoje lastne brzojavke. »Slovencu« se je zdelo potrebno, da je napisal notico, ki ima morda literarne ambicije in ki se ji tudi pozna neizpolnjena želja po duhovitosti, ki jo je vsakdo moral razumeti tako, kakor da je »Slovenec« nam očital prepisovanje. Danes mora list pisati k svojim ostroumnim izvajanjem še le komentar, da je stvar sploh razumljiva, in še le sedaj se pojasni, da nam list očita, da o agrarni reformi nismo nič poročali. Človek res ne ve, kaj naj reče na takšno ljubezniivo pa brezpotrebno pozornost. Mislimo, da nam je tam nazi treba priznavati prepis začasne ureditve agrarnega vprašanja po beograjskih »Službenih Novinah«, ker smo v listu že dovoli pogosto in dovoli jasno označili svoje stališče k agrarni reformi, v kolikor ni pridržano strokovnjakom, in ker se bo vse ostalo delo napravilo v komisiji za agrarno reformo v našem parlamentarnem Demokratskem klubu odnosno pozneje v narodnem predstavništvu. V ostalem pa naj sodijo drugi o tem, da-li je okusno, če list listu očita, da o kateremkoli vprašanju ni prinesel poročila. Za »Slovenca« b bilo bolje, da bi bil molčal. Če spregovori, pokaže samo ono nekdanjo žilico, ki mu še vedno ne da miru . . . — Ali in kateri izrazi sodijo v slovensko časopisje, to vemo mi bolje kakor »Slovenec«, ki bi storil prav, če si prečita naše pritožbe o poštenosti poročanja, ki smo jih napisali pred kratkim in ki so držale. Ne vemo prav, zakaj ne bi smeli konstatirati, da nam je kdo kaj ukradel, če se je to res zgodilo. Mesto da »Slovenec« daje dobre nauke nam, kako se naj to postopanje imenuje, — kakršnih naukov mi od njega ne potrebujemo in se mu za nje zahvaljujemo, — naj se raiše peča z faktom samim. — Kako daleč sega licemerstvo, nam kaže druga notica. Pod naslovom »Kaj res?« pravi glasilo VLS: »Predsinočnji »Narod« nam je razodel, da bi se slovenska JDS v slučaju »potrebe« pridružila kulturnobojnikom« . . . To svojo zbadljivko, s kakršno bi se naj morda doseglo v klerikalni stranki bolše kulturnobojno razpoloženje, si dovoljuje list na podlagi naših kombinacij o razdelitvi glasov v parlamentu. Seveda je to mogoče le, ako se notica čita v zli nameri in z željo, iz vsake exempli causa povedane besede napraviti zdražbo. In končno ali moramo ravno mi izzivati kulturni boj? Če sodimo po takšnih zbadljivkah, je drugje več razpoloženja zanj. Ne razumemo prav, čemu služijo takšni turnirji. Ali misli »Slovenec«, da s tem škoduje JDS ali našemu listu ali pa da koristi VLS ali morda celo da koristi celemu narodu? Takšna domneva bi pač ne bila sodobna.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Delo parlamenta. LDU. B e o g r a d, 6. marca. (JDU.) Delo v verifikacijskem odseku se že živahno razvija. Končano bo najbrže v soboto, tako da bo mogoče v nedeljo zopet pričeti z glavnimi sejami narodnega predstavništva.

Supilov »pepel«. LDU. Z a g r e b, 6. marca. »Hrvat« poroča iz Ženeve: Po tragični smrti pokojnega Franca Supila je pustil njegov osebni prijatelj in odločni zastopnik naših pravic, glavni urednik londonskih »Times« Viljem Stead v londonskem krematoriju sežgati pokojnikovo truplo. Supilove zemeljske ostanke bodo prepeljali v bližnji bodočnosti na Hrvatsko.

Srbi se čutijo jedno z nami. LDU. B e o g r a d, 5. marca. (JDU.) Radikalno glasilo »Samouprava« priobčuje uvodnik z naslovom »Morituri te salutant«, kjer izvaja med drugim: Take obupne pozive pošiljajo beli Ljubljani in nam iz severno-zapadnih delov kraljestva. Ogorčenje in obupna jeza je popadla Slovence, videče, kaka nevarnost preti njih narodu v Goriški in Istri, ker se zavedajo, da čaka Slovence v teh krajih ista usoda, kakršne je doletela Slovence v videmskem okrožju. Jeza popade vsakega goriškega Slovenca, ako pomisli, da naj postane žrtev italijanske grabežljivosti. Ali kakor v prirodi, tako vlada tudi v zgodovini narodov zakon ravnotežja. Vsako motenje ravnovesja zbuja reakcijo in odpor. Storjena krivica rodi morda počasi, toda gotovo maščevanje. V našem primeru je to temboli gotovo, ker ta del naroda danes ni več sam in brez pomoči, kakor so bili goriški Slovenci takrat, ko je zadajala nemška brutalnost njihovemu narodnemu življenju zadnje udarce. Sedaj stoji za njimi ves jugoslovanski narod, vsa Srbija vztrajno in neomajno. S trdno vero v pravično jugoslovansko stvar in v resničnost pregovora, da ima vsako zlo svojo dobroto, prožeta od ljubezni do vseh delov našega novega kraljestva, bo stala Srbija vedno na braniku naše splošne narodne stvri in skupne domovine.

Angleški kardinal Bourne v Beogradu. LDU. B e o g r a d, 6. marca. V Beograd je dospel, kakor že poročano angleški kardinal nadškof westminstrski Bourne, podpredsednik angleškega odbora za pomoč Srbiji. Kardinal je bil na dališem potovanju in je obiskal med potjo Palestino, Carigrad in Zofijo, odkoder je dospel v Beograd. Danes dopoldne je prisostvoval v katoliški kapeli slovesni službi božji, ki jo je daroval ministrski podpredsednik dr. Korošec. Kardinal Bourne je imel na prisotne angleški nagovor. Po cerkveni službi božji so zapeli najprej angleško himno, za njo pa srbsko, hrvatsko in slovensko. Tekom današnjega popoldneva je obiskal kardinal Bourne vse pri kraljevski vladi SHS akreditirane diplomate. Popoldne je bila v dvorani častniškega doma kardinalu na čast akademija, kateri so prisostvovali poleg drugih predstavitelijev najodličnejši beograjski meščani. Minister za verstvo dr. Alavpovič je imel v latinščini nagovor, katerega so spremljali navzoči z živahnim odobravanjem. Profesor beograjske pravoslovne bogoslovnice dr. Bojislav Janjić je naslikal v angleškem jeziku skupno delo pravoslavnih in katoliških duhovnikov v borbi za narodno osvobojenje, posebno pa je povdarjal delo katoličanov — narodnih prvakov dr. Strossmaverja, dr. Kreka in dr. Korošca. Po govoru je odpelo beograjsko srbsko pevsko društvo izbrane srbske cerkvene pesmi. V soboto odpotuje kardinal Bourne iz Beograda v Zagreb. Spotoma se bo oglasil za nekaj ur v Đakovu, da poseti grob velikega Strossmaverja. V Zagreb prispe v soboto zvečer, v nedeljo zvečer ali v ponedeljek zjutraj pa se o d p e l j e v L j u b l j a n o, kjer se bo mudil en dan, nato bo odpotoval v Rim in od tam na Angleško.

Pogreb našega ustreljenega orožnika v Radgoni. Dne 4. t. m. ob 4. uri popoldne je bil na pokopališču v Radgoni pokopan orožnik Kristan Mikl, katerega so madžarski vojaki v vasi Zonkovec ob madžarski meji ¾ ure od Radgone ubili. — Pogreba so se udeležili vsi uradniki naših uradov, častniki vojaške posadke v Radgoni, vojaštvo, finančna straža, več orožnikov in velika množica slovenskega prebivalstva iz Radgone in okolice. — Ob grobu je zapel pevski zbor iz Radgone, ogovoril o usodi pokojnega orožniški nadzorni stražmojster iz Špilja, na kar so pričujoči množici solze iz oči lile. — Pokojni je bil edini sin revne koroške rodbine iz Boroveli in se je vrnil pred kratkim iz koroškega vjetništva. — Dne 1. t. m. ko se je nahajal s podstm. Ivanom Vosila na službenem pohodu je bil od približno 30 madžarskih vojakov s strojnicami napaden in na našem ozemlju ubit, o. podstm. Vosila, Primorec, pa težko ranjen, vjet in na madžarsko odpeljan. Madžari so umorjenemu več ran prizadeli, ga do čisto slekli, oropali in takega na mestu ležati pustili. — Kako se ubogemu vjetemu orožniku sedaj godi v Murasombot, si lahko mislimo, ker so istega še kot ranjenega pretepali in psovali.

Nemci še vedno volijo poslance iz naših krajev. LDU. G r a d e c, 6. marca. (Dun. kor. urad.) Štajerski deželni svet se je posvetoval v današnji seji o deželnem volilnem redu in je sklenil, da obdrži razdelitev v volilna okrožja za ustavodajno narodno skupščino tudi za volitve v deželno skupščino, v katero naj se voli 70 poslancev, in sicer 16 poslancev za volilno okrožje Gradec in okolico, 21 za spodnje in srednje Štajersko, 13 za vzhodno Štajersko in 20 za gorenjo Štajersko. Provizorna deželna skupščina se bo posvetovala v torek 11. t. m. o deželnem volilnem redu.

Nemški trgovec z dekleti v Mariboru. Ostanek stare morale. LDU. M a r i b o r, 6. marca. Državna policija je prišla na sled takozvani trgovini z dekleti, s katero se je pečal Einhauer Reinfried & Comp. Potom ženitvenih ponudb v listih je od vseh strani izvabljal dekleta tu sem in jih izrabljal. Imel je posebno uradnico, ki je hodila po dekleta, predvsem po take, ki so imele denar. Tako je pred kratkim ta zastopnica odšla na Dunaj po neko Gabrijelo Randenberg. Ko je došla semkaj, jo je Einhauer upijanil in pod pretvezo, da jo poroči, spolno rabil. Takoj na to pa se jo je hotel iznebiti in ker ni hotela oditi, ji je poslal grozilno pismo, da jo pusti kot tujo državljanko izgnati. Zanimivo je, da je Einhauer to trgovino vodil na pismih pod tvrdko Einhauer & Comp. Taka tvrdka pa sploh ne eksistira. Einhauer je poslovodja pri tvrdki pl. Lehman. Pošta je inhibirala 40 pisem, naslovljenih na razna dekleta.

Nemci in pokvarjenci tihotapijo. Finančne in užitninske paznike na mejo! LDU. M a r i b o r, 6. marca. Po poročilih iz Ptuja, Radgone, Ljutomera, Semnišča, Št. Lenarta in Špilj se vrši, odkar so Nemci zasedli novo določeno črto, v velikem obsegu organizirano tihotapstvo posebno s konji, ki se v gotovih dneh in sicer v bližini Špilj od četrtka na petek, v Ptuju pa od torka na sredo utihotapljajo v celih kolonah v Nemško Avstrijo. Tudi na Hrvatsko se izvažajo konji preko mostu v Št. Vidu pri Ptuju in čez brod Starše v Št. Janžu na Dravskem polju. V Radgoni in Ptuju nedostaje zadostne kontrole. Sedaj so naše oblasti odredile strožje nadzorstvo.

Neodrešena domovina.

PREGANJANJE SLOVENCEV NA PREKMURSKEM.

LDU. Na Prekmurskem so v vsakem narodnem gibanju največji nasprotniki ljudje, ker dobro vedo, da se bo narod, če se zbudi in osvobodi, tudi povspel na višjo stopinjo kulture in zadal smrtni udarec nadvladi nekaj mogočnih grofov in judov nad priprostim narodom. Ko pa je izbruhnila revolucija na Ogrskem, so se ti ljudje z onimi, ki so imeli pri grofih mastne službe, strnili v tolpe, ki so si nadele ime »narodna garda«; pravzaprav so pa strah mirnemu ljudstvu in roparji, kakor je razvidno iz nastopnega: Dne 6. novembra 1918 je napadla tolpa vas Doklošovje. Tolpa je bila oborožena z eno stojnico. Napad se je vršil na večer, ko se je kmečko prebivalstvo vračalo s polja. Najprej so hoteli pretepsti Ivana Jerača, ki je bil prvi budnik naroda v vasi. Rekli so ti ljudje, da so prišli za vzdrževanje reda in miru, pa vendar so pokazali, da jim je red in mir najmanj pri srcu. Imenovani nikoli ni bil nevaren javnemu redu in miru, nasprotno je ravno on največ storil za vzdrževanje miru in neprestano delal za narodno probujo in napredek. Fant je moral zbežati preko meje.

Pri tej priliki so tudi Martina Balažiča tako pretepli, da več dni ni mogel opravljati vsakdanjih poslov. Da se mu ne more dokazati kakega pregreška, je razvidno iz tega, ker ga je občina kmalu potem izvolila za občinskega župana. Njegovega sina je vojak tako dolgo pretepal, dokler se ni nezavesten zgrudil.

Invalid Lojze Horvat je nekoč rekel pred nekim judom, da imajo Prekmurci pravico do slovenskih šol. Ta se je sedaj na krvav način znesel nad njim. Prijela staga dva vojaka in ga držala, dočim ga je tretji tako pretepal, da se je še onima zasmilil, ki sta ga držala. Ko se jima je že preveč zdelo, sta ga izpustila in tretji je ustrelil za njim, a ga k sreči ni pogodil.

Štefan Poredoš se je vračal s polja, ko ga zgrabijo in ga pretepajo do skrajnosti. Vsled bolečin ni mogel več tednov delati.

Ivana Rapošo so do krvavega oklofutali pred ženo in domačini, češ, da jih ni pozdravil.

Žena Franca Hrvata na njihovo vprašanje ni vedela odgovoriti mažarski. Zaradi tega so jo vlekli s seboj. Mož je šel za njimi ter prosil, naj jo izpustijo, nakar pa so še grše ravnali z njo in se vpričo moža tako nesramno obnašali napram ženi, da je mož prosil, naj raiše ženejo njega namesto žene. Nazadnje so bili pripravljeni izpustiti ženo pod pogojem, da jo mora mož do krvavega pretepsti vpričo njih. Mož se je obotavljal ali nazadnje, ko ga je žena sama prosila, naj jo pretepa, ker ji ljubše vsako pretepanje ali

moža kot pa počenjanje vojakov. Je mož pretepel ženo, nakar so oba med velikim krohotom izpustili.

Dva dni pozneje so napadli oddelki te judovske garde vas Ižekovci. V tej vasi so razgrajali na posebno grd način. To nam kaže dejstvo, da je veljalo to preganjanje življenje dveh oseb.

Štefana Škafarja, podžupana v Ižekovcih, so zgrabili iz neznanih vzrokov. Bosega so privezali na voz. Nato so pognali konje. Škafar pa je moral bežati za vozom. Ko ni mogel več leteti, se je vlegel. Kaj se je po tem zgodilo ž njim, ne ve nihče. Čez nekaj dni je došlo poročilo, da so ga v Egerszegu zakopali. Mož je bil star nad 50 let in je zapustil vdovo z več otroci.

V isti vasi se je Štefan Krčmar vrnil s fronte. Komaj je došel domov, je prihajal za njim konjenik v huzarski uniformi ter se mu približal z revolverjem v roki. Fant je padel na kolena in prosil, naj ga pusti pri življenju. Kljub temu je vojak oddal nanj tri strele. Fant je takoj umrl. To se je zgodilo vpričo njegovih sovaščanov.

Mažarska druhal v Ižekovcih je brez vzroka vjela kmeta Štefana Krapca, ga pretepla in potem odgnala v Egerszeg. Od tam so ga poslali v Komarom, kjer dva meseca ni bil zaslišan. Po dveh mesecih so ga izpustili.

Mladeniča Matjaža Poredoša so srečali na cesti in ga pretepli. Bil je istotako zaprt v Komaromu in po dveh mesecih brez zaslišanja izpuščen.

Jožef Mesarič se je vračal zvečer ob devetih v vojaški uniformi domov. Na poti ga je srečal poveljnik nacionalne garde. Orožniški stotnik je potegnil revolver in ga mu nastavil na prsa, rekoč: Daj sem svoj vojaški plašč! Ti nisi več vojak, jaz ga pa še rabim!« Fant je moral oddati plašč.

Kmet Petek v Ižekovcih je bil osumljen, da ima vojaško puško. Ker je v vasi več družin z imenom Petek, se ni vedelo, koga mislijo. Vojaki so šli najprej k Ivanu Petku in ga tako strašno pretepli, da se stari mož valjal od bolečin po tleh. Trdil je, da v njegovi hiši ni puške. Preiskali so mu hišo, ko pa puške niso našli, so ga iznova pretepli in odšli.

Pri Štefanu Horvatu ni bilo ravno nikogar doma, ko so prišli vojaki. Vlomili so v hišo ter ukradli nekaj sto kron. Ko se je gospodar pritožil so mu zagrozili, da ga ustrele.

Nešteto ljudi je bilo pretepenih na cesti, ko so se vračali s polja. Taki, ki niso bili tepeni, so sploh redki v omenjeni vasi.

Nekaj dni pozneje je ta druhal mladeniča Vuka iz Trnja pred črenškovsko šolo obesila na drevo.

V občini Andrijanci sta dva vojaka te druhali vzela s silo Štefanu Matku 1800 K. Šel je prosit, naj mu vrnejo. Pri tej priliki pa so ga pretepli in še zaprli za dva meseca. Nato so ga brez razprave izpustili. Imenovani še sedaj boleha na posledicah udarcev.

V isti občini so župana krvavo pretepli, ker je ugovarjal temu početju. Pretili so mu, da ga ustrele, če ne bo molčal.

Okoli 15. novembra 1918 so isti vojaki prijeli Martina Cigana iz Srednje Bistrice, kakor tudi njegovega brata trgovca Štefana Cigana. Zvezana so ju gonili po vasi. Bila sta obdolžena, da imata jugoslovanski denar in da podkupujeta ljudi za Jugoslavijo, zlasti ker sta se udeležila jugoslovanske proslave v Ljutomeru. Vojaki so ju hoteli kratkomalo obesiti. Ker so vsi navzoči proti temu najodločnejše protestirali, so ju samo pretepli in nekaj dni s seboj vlačili. Potem so ju izpustili.

V Črenšovcih so prijeli brez vsakega vzroka Josipa Klekla, župnika v pokoju, in ga odpeljali v Dolnjo Lendavo, ker je bil izpostavljen napadom madžarske in madžaronske druhali. Na intervencijo Narodnega veča v Zagrebu so ga izpustili. Posledice prestanih neprijetnosti je težko prebolel v bolnišnici v Radgoni.

V občini Bakovci je bil nastanjen oddelek vojakov, ki jim je bilo največje veselje, streljati po vasi. Ko jih je nekoč župan opozoril na nevarnost, se je druhal vrgla nanj in ga med pretepom vsega opraskala ter napol nagega vrgla iz hiše. Ko se je nekaj korakov oddaljil, je več vojakov streljalo za njim in ga ranili v spodnji del telesa, vsled česar je po dvadnevni muki umrl v bolnici.

V isti občini so vojaki vdrli k kmetu Ivanu Hrvatu in mu odnesli 700 K denarja. Ko je šla žena prosit, naj vrnejo denar, so jo pretepli.

Dne 27. grudna 1918 se je jugoslovanska posadka v Spodnji Bistrici umaknila veliki premoči ogrske napadalne čete. Ogrski vojaki so gostilničarja Marka Godino zvezali in pretepli. Vdrli so v stanovanje, odnesli denar in živila. Vino so si sami točili.

Prijeli so tudi mladeniča Balažiča in ga zvezanega skupno z Godino vlekli s seboj. Ker so med potjo zadeli na legijo kapetana Jurešiča, so ju izpustili.

V občini Adrijanci so vojaki rdeče garde hoteli s silo vzeti svinje. Ker se niso čutili dovolj močne, so šli v Beltince po pomoč in prišli nazaj močno oboroženi. Vzeli niso samo svinje in druga živila, ampak tudi mnogo obleke. Oropano ljudstvo živi sedaj v največji bedi. Pri nekaterih družinah so ropali tudi ponoči.

V občini Dekložovje so v zadnjem času zahteval, naj občina prehranjuje dvanajst vojakov rdeče garde. Ker so se občani obotavljali, so jim očitali, da bi gotovo sprejeli Jugoslovane, ako bi došli. Občinski predstojniki so sklicali sejo in sklenili, da dajo drva in stanovanje, prehranjujejo naj se pa vojaki sami. Ko sta župan in podžupan sporočila to poveljniku, ju je dal zapreti in aretirati tudi občinske zastopnike. Aretacija se je izvršila na divjaški način. Vjeli so kmeta Ivana Jeriča in Ivana Klemenčiča ter ju med psovanjem vlačili po vasi. Ker so ju pretepali, je občina dovolila brezplačno hrano za 12 vojakov. Imenovana dva kmeta so potem zvezali ter pretepali, da bi ovadila, kdo je v vasi jugoslovanskega mišljenja.

V isti vasi so aretirali Josipa Mihaliča in ga vlekli s seboj v največji zimi v sami srajci. Ko je že skoraj zmrznil, so šele dovolili, da mu je sestra prinesla suknjo.

Jeriča, Klemenčiča in Mihaliča so vlekli v Beltince pred poveljnika, kjer so jih zaprli v ječo rekoč, da se jim bodo omehčale jugoslovanske buti-ce.

V vasi Bratonci so Madžari pretepli Alojzija Horvata, ko se je vračal iz njive, da je več tednov ležal. Prišli so tudi na njegov dom in mu odnesli nove čevlje, ter ves kruh, ki ga je imel. Ravnotako so pretepli dne 2. svečana 1919 Martina Forjana, ko se je vračal domov. V tej vasi so oropali več ljudem denar in pretepli mnogo deklet.

V kapelo pri Lipovcih so vojaki streljali. Odstrelili so glavo Marijinemu kipu.

Zadnje dni februarja je bila žena Ivana Kotra pri brezmiselnem streljanju ogrskih vojakov smrtno ranjena. Ko se je njen mož pritožil pri poveljniku, ga je zasmehovaje odslovil.

Ko je kapetan Jurešič dne 24. decembra 1918 prišel s svojo legijo v Razkrižje, je od te legije prišla majhna posadka čez Muro, pregnala ogrsko posadko v Spodnji Bistrici in zasedla vas. Vas je ostala zasedena. Kmalu nato, dne 27. decembra 1918 je močna ograka četa napadla maloštevilno jugoslovansko posadko. Domači fantje so zgrabili za orožje — bilo je 20 pušk na razpolago — in se tako postavili v bran. Ker je bila jugoslovanska posadka kljubu temu preslaba proti Ogrom, se je umaknila. Bistriški fantje so deloma ubežali, deloma pa so se poskrili. Med bitko je bil domačin Mtija Giura težko ranjen v levo roko. Ogri so ga odpeljali v bolnico v Mursko Soboto. Ker po Jurišičevi aferi do 20. februarja 1919 zaradi opisanega dogodka na Bistrici ni bilo nobenih preiskav, so se fantje vrnili. Navedenega dne so se pa pripeljali v vas ogrski orožniki in izkušali izvedeti, kdo je svojčas pomagal z orožjem Jugoslovanom. Ker niso mogli ničesar dognati, so se odpeljali v Mursko Soboto: ondukaj je ležal Giura, ki je pa že skoraj okreval. Ravno ta dan je bil odšel. Tretji dan so ga na domu prijeli in prisilili, da je povedal, kdo se je udeležil boja. Fantje so pobegnili. Beže in skrivajo se, ker so pokazali, da hočejo po vsaki ceni proč od Ogrskega. Pri preiskavi gre tudi za to, ali so bili za boj prisiljeni, ali so se ga udeležili prostovoljno. O najnovejšem nasilju je jako težko kaj izvedeti, ker vsakega strogo opazujejo in ga nemudoma zapro, ako opazijo, da dela za narod.

ITALIJANI V DALMACIJI.

LDU. Dalmatinski dopisni urad objavlja: Komiža, mestece z več kot 4000 prebivalci, leži na zapadni strani otoka Visa, drugo mesto na otoku. Akoravno Komiža pod italijansko okupacijo mnogo več ne trpi kakor mesto Vis, vendar redkokdaj (dosedaj samo enkrat) prihaja semkaj brodovje drugih velevlasti, ki imajo nalogo, da nadzorujejo položaj, ki je nastal vsled okupacije, dočim v mesto Vis često prihajajo take misije. Da se obrne občna pozornost tudi na to težko preizkušeno mesto, kjer so okoliščine v vsakem pogledu mnogo težje, kakor v mestu Visu, se je sestavilo nastopno izvestilo o italijanski okupaciji mesta Komiže na otoku Visu.

Prihod Italijanov. Dne 4. novembra 1918 je došla italijanska ladja »Carlo Mirabello« v Komižo, sprejeta od prebivalstva z veliko slovesnostjo, ker se je smatralo, da prihaja kot zaveznik nove svobodne jugoslovanske države. Ko se je poveljnik ladje, okinčan z jugoslovanskimi barvami, izkrcal, je izjavil, da v resnici prihaja kakor prijatelj Jugoslovanov ter da hoče izkrcati oddelek mornarjev samo za vzdrževanje miru in za varstvo prebivalstva. Isto je izjavil tudi v občinskem poslopju poveljnik izkrcanega mornariškega oddelka, Giovanni Squilante. Na občinskem poslopju so se vile poleg hrvatske in srbske zastave tudi zastave Angleške, Francoske in Amerike. Poročnik Squilante je dal izvesiti tudi italijansko zastavo, in sicer na prvem mestu. Pozneje je dal razorožiti pomorsko vojaško postajo »Hum«, na kateri se je vila hrvatska zastava, poleg katere je pustil izobesiti tudi italijansko zastavo, a kmalu nato je dal odstraniti hrvatsko zastavo, tako da je ostala samo italijanska. Ko pa je iz Visa došel večji oddelek italijanske redne vojske, je prebivalstvo uvidelo, da so Italijani došli v svrho okupacije, akoravno so oni trdili nasprotno.

Okupacija. V imenu reda so začeli Italijani s številnimi obhodnimi stražami pohajati po mestu, akoravno so prej za varnost tega mirnega in dobrodušnega mesta zadostovali en redar in trije orožniki, ki so sedaj postali brezpredmetni. Tedaj je poveljnik posadke, Oscarre Conte Bonamici, dal odstraniti z občinskega poslopja vse zastave, tako slovanske, kakor tudi zaveznike, ostala je samo italijanska. Nadalje bi se po nalogu vlade iz Splita imel sklicati odbor za volitve nove občinske uprave, a italijanski poveljnik posadke je zapretil z vojaško silo ter prepovedal ta sestanek meščanov, češ, da je protizakonit in izjavil, da bo občinsko upravo prevzel italijanski komisar ter sklical uglednejše meščane na sestanek radi dogovora glede občinskih stvari. Na tem sestanku so meščani izročili pismeni protest proti temu postopanju z izjavo, da ne morejo priznati nobenega tujega komisarja, niti kako tujo oblast ter so odklonili vsako sodelovanje. — V mestni pošti in brzojavni urad so postavili Italijani stalno nekega italijanskega vojaka. Najprej so rekli, da je določen samo za donašanje eventualnih brzojavk, pozneje pa odkrito izjavili, da je vojak postavljen v svrho nadzorstva predstojnika pošte. Naposled so ob prisotnosti 12 vojakov izobesili na poštnem in brzojavnem uradu italijansko zastavo ter izjavili, da spada pošta in brzojavna proga pod italijansko oblast. Istočasno so izvesili na pristaniškem uradu italijansko zastavo ter naročili odgovornemu uradniku, da mora poslušati in izvrševati samo njihove naredbe in da ne sme priznati druge oblasti. Na carinskem uradu niso izobesili svoje zastave, ker je tukajšnji davkar že početkom izjavil, da je njihov pristaš. Nekoliko dni pred zasedbo teh uradov so bile ponoči nasilno odstranjene in odnešene hrvatske zastave, ki so se vile na pristaniškem in poštnem uradu. Sumijo, da so to storili italijanski vojaki. Orožniki in finančni stražniki so morali sleči svojo uniformo ter obleči civilno obleko, prepovedano jim je tudi bilo vsako ukazovanje.

Prebivalstvo. Ko je prebivalstvo opazilo, da se Italijani poslužujejo nepoštenih sredstev, da pridobijo mesto, je ostalo le popolnoma ravnodušno napram italijanskim častnikom in vojakom, ter je mirno in dostojanstveno skušalo izogniti se vsaki priliki, ki bi mogla izzvati kak spopad z Italijani. Toda med narodom je vladalo splošno ogorčenje nad tem postopanjem Italijanov. Naše mesto šteje 4000 duš — vse izključno slovanski živelj — in tu sploh ni nobenega, ki bi italijansko čustvoval. One maloštevilne osebe, ki so se pridružile Italijanom, so tujci in nekateri iz najnižjih slojev prebivalstva. Z ozirom na to je popolnoma naravno, da vsak Komižanec brez razlike želi končno pripojenje tega otoka in mesta k jugoslovanski državi in da vsakega boli neiskreno in grdo postopanje Italijanov. Kljub vsemu temu je ostalo prebivalstvo vsled posredovanja inteligentnih in uvaževanih oseb mesta vedno, tudi v najtežjih časih mirno in dostojanstveno.

Prepovedi. Dne 6. decembra 1918, na dan sv. Nikolaja, zaščitnika mesta, sestavil se je spontano, brez kakega prehodnega dogovora, ogromen sprevod, ki se ga je udeležilo skoro vse prebivalstvo in ki je, kakor je običaj vsako leto, z godbo na čelu šel po mestu, samo da so pri tej priliki ragen običajne hrvatske zastave nosili srbsko, ameriško, francosko, angleško in belgijsko zastavo, kakor tudi sliko predsednika Wilsona. Sprevod je šel po mestu dostojanstveno med petjem rodoljubnih pesmi ter vzklikanjem svobodi in zavezniškim vladam. Naravno je, da se ni klicalo in niti moglo klicati Italijanom in Italiji, toda vsakdo more pričati, da ni pal niti en vzklik niti ena besedica, ki bi bila naperjena proti Italiji ali Italijanom. Vendar je bila naenkrat brez vsakega povoda alarmirana vsa italijanska posadka, ki je zaprla vse ulice in vse izhode. Zaukazano je bilo, da se mora sprevod takoj raziti. Ker je bilo ljudstvo od vseh strani obkoljeno od italijanskih vojakov, ki niso spuščali nikogar preko vojaškega kordona, se ni moglo raziti, a kljub tej očividni nemogočnosti, je bil s trobento dan znak za uporabo orožja, nakar se je ljudstvo, največ žene in deca, skrilo po hišah in trgovinah. Zmešnjava, ki je nastala vsled tega čudnega in nečloveškega postopanja, se ne da opisati, a Italijani so se še rogali tej zmešnjavi.

Takoj nato je bilo prepovedano: nošenje in izobešanje narodnih zastav ali znakov, bivanje zunaj hiše od 9. zvečer do 6. zjutraj in vsak sprevod ali manifestacija katerekoli vrste. V oglasu je bilo dovoljeno nošenje in izvešanje ameriških in angleških znakov, v resnici pa se je zabranilo tudi to ter so italijanski vojaki s silo trgali tudi napise na čepicah s francoskim ali angleškim besedilom. Naposled je bilo strogo prepovedano nošenje francoskih znakov, akoravno more v bližnjem Visu še danes vsak svobodno nositi francoske trobojnice.

Izzivanja. Onim maloštevilnim osebam, ki so se pridružile Italijanom, so nataknili na prsi italijanske trobojnice, ravnotako tudi italijanskim vojakom ter so tako okinčani bili poslani med ljudstvo ob svečanostnih prilikah, kakor n. pr. na Božič. Prebivalstvo pa ni na to izzivanje reagiralo. Na balkonu občinskega poslopja so izobesili ogromno italijansko zastavo, akoravno se je na stolpu občinskega poslopja že od prihoda italijanske vojske vila njihova zastava. Nadalje se je prepovedalo naši mladini peti po mestu, dočim pojejo in razgrajajo italijanski vojaki po ulicah cele noči, ne glede na počitek zdravih in bolnih. Kjer le morejo, apostrofirajo italijanski vojaki s sramotilnimi besedami mestno deco, kakor n. pr. z »maledetti Jugoslaveni«, a drugim natikajo na prsi italijanske kokarde. Italijanski vojaki prihajajo tudi v zasebna stanovanja meščana, kjer se domačini zabavajo z znanci, ter jih izzivajoče vprašujejo za vzrok obiteljskega sestanka. Celo dekletom zabranjujejo italijanski vojaki peti v zasebnih stanovanjih.

Rekvizicija orožja. Izdana je bila naredba, da se mora okupacijskim oblastim izročiti orožje. Vsled ovadb plačanih oseb so se izvršile preiskave pri raznih meščanih ter so pri dveh delavcih našli vojaško puško z naboji, a pri drugem počeno vojaško puško, ki jo je njegov sin izvlekel iz morja. Vse tri so zvezane peljali po mestu v zapor. Nadalje so pri nekomu našli več naboj brez puške, a neki drugi meščan je sam prijavil, da ima vojaško puško z naboji. Oba so odvedli v zapor. Tej peterici so zapretili s tako težkimi kaznimi, celo s smrtjo, da je bilo vse mesto v strahu. Od navedenih so enega izpustili iz neznanih razlogov, medtem ko so ostale štiri odpeljali z motornim čolnom v Šibenik, od tam pa na krovu torpedovke, kruto zvezane v zimi in burji v Zader, kjer so jih vrgli v temnico. V ječi so bili dva dni in dve noči brez jedi in vode, nakar so jim šele dali hleb kruha ter četrt litra vode za vse štiri in vrgli v drugo temnico, kjer so zopet prebili dva dni in dve noči v hujšem smradu, kakor na kakem stranišču. Naposled so vse štiri brez zaslišanja izpustili.

Ker niso imeli nobenih drugih podatkov, so okupacijske oblasti odredile splošno preiskavo zaradi orožja. Obhodne straže so ustavljale meščane na ulici, prihajale v družbe in javne lokale, preiskovale vsakega, iskajoč orožje tudi pod klobuki in med nogami oseb in jim odpenjali hlače. Naposled so okupacijske oblasti odredile, da se morajo oddati tudi sablje, bodala itd., a končno so izvršili preiskavo tudi v javnih lokalih zaradi žepnih nožev ter naročili nekaterim meščanom, da si morajo skrajšati nožice, ker so predolgi. Še danes prihajajo vojaške straže v kavarne ter pregledujejo meščanom palice, ob prilikah pa iščejo tudi orožje. Meščanstvo je molče prenašalo vse te preiskave, ki se nikjer, niti v bližnjem Visu ne dogajajo.

Represalije: Preganjanja. Prvi dan predpusta so priredili italijanski častniki ples ter so hoteli z vsemi sredstvi prisiliti meščane, da se ga udeleže. Ker se nihče ni odzval, so se odločili, da se maščujejo nad meščanstvom z represalijami, kakor so se italijanski častniki sami javno izrazili. Predvsem so zaprli vsa tukajšnja društva, tako Čitalnico in Sokola. Sokolu so pozneje zopet dovolili, da se zopet otvori, dočim so prostore Čitalnice rekvirirali zase in to na temelju šeste točke premirja z Avstro - Ogrsko (kar ni pravilno), navajajoč, da jim prostori služijo v vojaške svrhe. Proti Čitalnici so se odločili postopati najostrejše, ker so smatrali glasom svojih izjav, da se v njej meščani dogovarjajo za odpor proti okupacijskim oblastem, kar absolutno ne odgovarja resnici, ker je Čitalnica služila svojim članom samo kot zabavišče, v katerem so si preganjali čas s čitanjem časopisov in igro. O politiki se v Čitalnici sploh nikdar ni govorilo. Zaeno je lokal Čitalnice služil tudi za sprejem tujih gostov ter je bil ondi sprejet od meščanov tudi poveljnik torpedovke »Somali«, ko je posetila Komižo. In to je bil ravno razlog zatvorjenju Čitalnice, ker so bili ti poseti neprijetni tukajšnji italijanski posadki. Predsednika Čitalnice, ki je obenem član Narodnega odbora, so začeli preganjati na najčudnejši način. Postavili so mu obhodno stražo treh vojakov, ki ga je spremljala pri vsakem koraku, povsod, celo na poti v kavarno, tako da je moral oditi iz Komiže, da se izogne še hujšim neprilikam. Predsednik Narodnega odbora in njegov tretji član sta se prostovoljno odstranila iz Komiže, da se izogneta javno napovedanim preganjanjem. Gospod Squillante je kot komisar občine razpustil enostavno s svojim dekretom brez kake motivacije mestni šolski svet, akoravno mu je predsednik sveta dokazal, da more mestni šolski svet razpustiti samo deželni šolski svet, ki še vedno obstoji. Mestnim duhovnikom je bilo prepovedano, hoditi iz hiše ter se jim je hotelo zabraniti tudi darovanje svete maše in obhajanje umirajočih. Pri nekem nočnem pohodu k umirajočemu je prisostvovala tudi italijanska obhodna straža pri svetem činu. Nekega mladega pravnika, ki so ga smatrali za glavnega kolovodjo med mladino, so zaprli v temno in brezzračno skladišče v občinskem poslopju, kjer je takoj obolel, da so ga morali prenesti domov v zdravljenje. Zapretili so mu prej z izgonom v Italijo, a pozneje z izgonom iz mesta, in se še sedaj ne ve, kaj bo ž njim. Akoravno je bilo dovoljeno biti do 10. zvečer zunaj, so vendar italijanski vojaki dobrih deset minut pred 9. brez kakega opomina gonili prebivalstvo po ulicah ter tolkli ljudi brezobzirno s puškinimi kopiti. Neki mladenič, ki je nekemu dekletu najnižje vrste, okrašenemu z italijanskimi barvami, dal zaušnico iz popolnoma osebnih razlogov, je moral pobegniti iz mesta vsled grožnje z najhujšimi preganjanji. Predno mu je to uspelo, so ga iskali italijanski vojaki pod vodstvom častnika v cerkvi, tekom božične polnočne službe božje, žaleč tako versko čustvovanje pobožnih meščanov. Istotako je moral popobegniti neki mladenič, ki je zavrnil podobnega dekleta. Neki oče, ki je grajal lastno hčer, ker se spušča v nemoralno življenje z italijanskimi vojaki, je moral pobegniti in se je tri dni skrival v šumi. Ko se je vrnil domov, je bil obsojen od italijanske posadke na šest dni temnice. Takih primerov preganjanja je še mnogo, vendar bi bilo predolgo, naštevati jih.

Rekvizicija pohištva in stanovanj. Za sebe in za svoje obitelji (ki jih pa tukaj nimajo) so počeli Italijani rekvirirati pohištvo pri osebah, ki so jim nepriljubljene, da ga preneso v svoje zabavišče. Tako so odnesli skoro vse pohištvo iz stanovanja nekega duhovnika, ki se je že prej umaknil iz mesta zaradi groženj. Mislili so, da je to pohištvo last duhovnika, kasneje pa se jim je pojasnilo, da je ta duhovnik samo stanoval pri neki mestni tuji obitelji in da je to pohištvo tudi sodno zaplenjeno. To pa ni niti najmanje spremenilo njihovega postopanja, prišli so celo zadnje dni rekvirirat perilo in ostalo robo duhovnika. Nekemu drugemu meščanu so odnesli omaro, akoravno so iz stanovanja omenjenega duhovnika že odnesli dve. Iz zaprte hiše tretjega meščana, ki je odsoten z vso družino, so odnesli velik klavir, četudi so že iz neke druge hiše odnesli klavir. Vse te stvari so odnesli v svoje zabavišče, ki so ga priredili v rekviriranih prostorih bivše Čitalnice. Iz mestne ubožnice, ki je v primeru epidemskih bolezni služila kot zasilna bolnišnica, so rekvirirali in odnesli Italijani vse postelje in posteljnino. Čuvarici bivše Čitalnice so istotako odnesli vse postelje in žimnice.

Mestni posadni zapovednik je imel lepo in udobno stanovanje, navzlic temu pa je rekviriral drugo stanovanje, in to ravno sobo odsotne hčerke obitelji, ki bo po svojem povratku brez stanovanja. Vse te rekvizicije izvršujejo italijanski častniki iz zlobe in osvete zaradi hladnega vedenja prebivalstva proti njim — kakor je to izjavil sam poveljnik posadke. — Glavno in skoro edino shajališče inteligentnejših slojev tukajšnjega prebivalstva je bila Čitalnica. Ko so to zatvorili, meščanom ni preostajalo drugega, nego sestajati se v edini dostojni kavarni »Hum«, kjer je zlasti za deževnih in grdih dni vladala taka stiska, da se v kavarni ni mogel nihče premikati; tudi to edino kavarno so Italijani pred nekaterimi dnevi brez upravičenega razloga zaprli in jo šele tretji dan vsled prošenj lastnika zopet odprli, zabranivši mu, da bi imela kavarna ime »Hum« in zaukazavši, da se mora imenovati italijansko. — Opaža se, da so v bližnjem Visu dovoljeni vsi prejšnji nazivi lokalov in da ni zatvoreno niti društvo »Hrvatski skup«, v njegovih prostorih so celo izobešene jugoslovanske zastave. Samo v Komiži je nekoliko stotin meščanov iztiranih iz svojih shajališč, da se zbirajo le v edini majhni kavarni, ki seveda ne sme biti imenovana po kakšnem bližnjem brdu, dočim so si tukajšnji italijanski častniki, katerih je samo trojica, vzeli samo zase veliko občinsko dvorano, kjer so se prej vršile zabave in plesi, drugo sobo v šolskem poslopju za svoje shajališče in veliko dvorano Čitalnice za svoje zabavišče »Circolo Savoia«. To imajo samo trije častniki, dočim meščani nimajo nobenega prostora, kamor bi mogli dovesti svoje goste. Takih odnošajev ni nikjer v vsej okupirani Dalmaciji. — Ko so došli Italijani semkaj, so izjavili, da se hočejo pobrigati za prehrano sestradanega prebivalstva in res so takoj prve dni razdelili med prebivalstvo po en kilogram moke na osebo in to brezplačno. Potem so po dolgem času razdelili po 2 kg moke, 1 kg testenine in 1 kg riža za osebo, računajoč moko po 2 K 50 vin., testenine in riž po 2 K za kilogram. Po daljšem času so delili grah. Do konca januarja niso ničesar več razdelili, tako da je prebivalstvo za 2½ meseca dobilo vsega skupaj za 6 kg hrane Wilson in Jugoslavija!« Koncem jana, dočim je došlo v tej dobi semkaj najmanj 5 vagonov hrane. Obenem so pa tukajšnje okupacijske oblasti zasebnikom strogo zabranile uvoz hrane, zlasti one, ki bi jo poslala naša vlada. Gladni narod je reklamiral in prosil hrane, italijanski častniki pa so mu odgovarjali: »Naj vam da hrane Wilson in Jugoslavija! Koncem januarja so izdali Italijani iznenada oglas, da hočejo sedaj redno dajati občinstvu hrane. In res so razdelili za osebo po 5 kg moke in 1 kg riža, oboje po 2 K za kilogram. Te dni dele po 5 kg moke, 1½ kg riža in 1½ kg testenin, moko in riž po 2 K za kilogram, testenine pa po 2 K 50 vin. za kilogram. Domneva se, da je ta razdelitev posledica intervencije kake velevlasti, ker vedo, da v bližnji Vis časih priplovejo tuje ladje, ki vprašujejo glede prehrane in izjavljajo, da ta hrana ne izvira od italijanske vlade, kakor trdijo tu Italijani, marveč od zaveznikov. Italijani so hrano deloma porabili za propagandne svrhe, deloma pa za nagrado svojim informatorjem in somišljenikom. — vse kokoši, kozliče, kunce, zajce in drugo rekvirirajo Italijani izključno zase, na veliko škodo prebivalstva, zlasti one dni, ko vsled italijanske okupacije v mestu ni nobenega mesa. Vse te rekvizicije izvršujejo italijanski vojaki na zapoved svojih častnikov siloma proti volji lastnikov in prete z velikimi kaznimi onim, ki se ne odzovejo, ali ki dajo živali kemu meščanu. Rekvirirano živad pa plačujejo s hrano po svoji volji brez ozira, ali je lastnik zadovoljen ali ne. — Kakor že omenjeno, tukaj ni nikogar, ki bi čutil italijanski; zato se poslužujejo Italijani umetnih sredstev za »italijanstvo« mesta. Tako so prirejali ljudske plese, češ, da niso političnega značaja. Ko pa je narod opazil njih pravo namero, je izostal od teh plesov. Nato so Italijani osnovali »Circolo operaio« tudi »brez političnega značaja«, toda izobesili so tam italijansko zastavo. Snubili so in snubijo še vedno za ta »circolo« na doslej nečuven način, obetajo vsem, ki se vpišejo, brezplačne hrane in naglašajo, da drugi ne bodo dobili hrane niti za plačo. In res je 28 ljudi, ki so se vpisali, dobilo drugi dan po otvoritvi društva po 10 kg moke in 10 kg riža brezplačno — vse to od hrane, ki jo Evropa in Amerika pošiljata za prehrano sestradanega prebivalstva. Sedaj pa ustanavljajo italijani ribiško društvo, obetajoč vse mogoče ugodnosti. Ker naši ribiči poznajo njih nakane, jim niso šli na limanice. Bojimo se, da je vse to samo začetek delovanja Italijanov v tej smeri. Bati se je prisilnega poitalijančevanja javnih uradov in šol. Pravkar je javil poveljnik tukajšnje posadke, da skoraj pride 200 italijanskih abecednikov za ljudske šole. — S tem završujemo za sedaj to izvestje, ki verno opisuje težko trpljenje prebivalstva tega najbolj izpostavljenega mesta naše mile Dalmacije. Tudi druga po Italijanih okupirana mesta naše krasne domovine težko prenašajo tuji jarem, toda nikjer, niti v bližnjem Visu, ki je samo dve uri hoda oddaljen od Komiže, ne vladajo tako neznosne razmere, kakor pri nas. Nihče ne ve za naše trpljenje, ker nihče ne izprašuje po njem, in zato prosimo v imenu vsega našega hudo trpečega prebivalstva, da bi se nas do končne odločbe naše usode usmilile druge velevlasti, in nam poslale semkaj svojo posadko, ki bi zamenila Italijane, ali vsaj delovala na način, da bi se moglo zopet živeti svobodno in kulturno življenje. Ako to ne bi bilo mogoče, prosimo, da bi se v naše mesto poslala kaka komisija velevlasti, ki bi mogla proučiti v vseh podrobnostih naše izvestje in nam omogočiti življenje svobodnega naroda v svobodni državi. (Slede podpisi.)

Slovanski svet.

Nova agitacijska centrala. LDU. Praga, 6. marca. (ČTU.) »Narodni Listy« poročajo: V Sofiji je bila ustanovljena »Agence generale Balcanique«, ki ima namen, da obvešča inozemstvo o bolgarskem političnem, kulturnem in gospodarskem življenju. Poročevalnica ima tudi poseben oddelek za obveščanje slovanskih narodov.

Nemci rogovilijo na Češkem. LDU. Kaaden, 4. marca. (ČTU.) Danes je bil tu ljudski shod, ki ga je sklicala nemška socialnodemokratična stranka. Zborovanje je poteklo mirno. Po shodu je del zborovalcev, približno 600 oseb, izkušal, na stolpu Mestnega doma razobesiti vsenemško zastavo. V sporazumu s poveljnikom posadke in z županom so nato razobesili dve zastavi, češko in vsenemško. Kasneje so pa češko zastavo s silo odstranili. Po daljših pogajanjih je zopet zaplapolala na stolpu češka zastava. Položaj je postajal vedno opasnejši. Množica je zasramovala župana, mestne svetnike in častnike, deloma so jih celo napadli s kamenjem in palicami. Vojaštvo je bilo primorano rabiti orožje. Streljali so tudi z dvema strojnicama. Šest oseb je bilo usmrčenih in mnogo ranjenih. Vsled teh dogodkov morajo biti hišna vrata zaprta že ob osmih zvečer.

Čehi že imajo mast. LDU. Praga, 6. marca (ČTU.) Na Wilsonov kolodvor je dospela včeraj iz Trsta prva pošiljatev 23 vagonov ameriške masti. Prehranjevalni minister dr. Vrbensky je prevzel blago in se uveril, da je prvovrstno.

Poljsko prisilno posojilo. LDU. Varšava, 6. marca. (ČTU.) V včerajšnji seji deželnega zbora je finančni minister Englich predložil načrt zakona glede najetja prisilnega državnega posojila. Zbornica je odkazala načrt finančni komisiji. — Posl. Daszynski je interpeliral vlado glede dogovora med entento in ukrajinsko vlado. Skliceval se je pri tem na vest, ki jo je priobčil »Daily Telegraph«.

Zavezniki.

Wilson o Zvezi narodov. LDU. London, 5. marca. (Dun. k. u.) V svojem velikem govoru v Metropolitan operi je dejal Wilson med dr.: Pretežna večina američanskega naroda je za zvezo narodov. Zveza narodov ni nič več in nič manj kakor dogovor, da vztraja svet pri idejah, katerim je sedaj pripomogla do zmage in za katere je tekla najdragocenejša kri, ki se je kdaj prelivala. Oni, ki kritizirajo veliko podjetje zveze narodov, niso nikdar čutili silnega utripa svetovnega srca. Tok, ki zahteva splošno pravico sveta, je šel mimo njih. Dogovor zveze narodov se od mirovne pogodbe ne da ločiti, sicer se uniči možnost te pogodbe.

Bonar Law o nemškem plačilu. LDU. London, 6. marca. (Dun. kor. ur. — Brezžično.) Bonar Law se je o vojni odškodnini, ki se naj naloži Nemčiji, izrazil, da se mora to vprašanje rešiti iz vidika pravice in možnosti. Nemčija naj samo toliko plača, kolikor premore. Najvažnejše je, prej ko mogoče priti do miru.

Francozi prepovedujejo Nemcem vojno industrijo. LDU. Pariz, 6. marca. (Dun. kor. ur. — Brezžično.) Armadna komisija zbornice je včeraj sprejela nastopno resolucijo: Z ozirom na nevarnost, ki bi lahko nastala za Francijo in za svetovni mir, če bi se dopuščalo Nemčiji nadaljevati svojo vojno industrijo in sploh dopuščalo, da je v posesti oboroženih sil, zahteva armadno poveljstvo zbornice od vlade, da nastoja pri mirovni konferenci na razorožitvi Nemčije.

Zavezniške ladje v Hamburgu. LDU. Ženeva, 6. marca. (ČTU.) Kakor poroča »Echo de Paris« je došlo v hamburško luko več zavezniških, ameriških in francoskih bojnih ladij. Dohod angleških bojnih ladij dal je povod mnogoterim kombinacijam.

Mirovna konferenca.

Wilson odpotoval. LDU. New York, 6. marca. Reuterjev urad poroča: Predsednik Wilson je davi odpotoval na ladji »George Washington« v Francijo.

Naši delegati so izročili »Odboru desetorice« spomenico. LDU. Dunaj, 6. marca. (ČTU.) »Wiener Mittagszeitung« javlja iz Curiha: Srbski delegatje Pašić, Trumbić in Vesnić so, kakor poroča »Petit Parisien«, predložili komisiji desetorice dve spomenici. V prvi spomenici so z ozirom na zgodovinski razvoj obrazložene jugoslovanske zahteve do Avstro-Ogrske. Druga spomenica vsebuje sliko srbskih - bolgarskih odnošajev in macedonsko vprašanje.

Komisije morajo končati delo. LDU. London, 6. marca. (Dun. k. ur.) Iz Pariza javljajo, da morajo vse komisije do 15. t. m. predložiti mirovni konferenci svoja poročila. Kakor se poroča, samo belgijska teritorijalna komisija do tega roka ne bo dogotovila svojega dela.

Prehrambeni odsek pariške konference in naša začasna meja. LDU. Pariz, 6. marca. (Dun. kor. ur.) Reuterjev urad poroča: V zvezi s posvetovanjem sveta velesil o prehranitvi Avstro-Ogrske, Čehoslovaške države itd., so konštatirali, da se dnevno odpošilja osemsto ton živil, da pa iznaša potrebno število 300.000 ton. Med pogovorom so italijanskega delegata vprašali, zakaj je Italija po dogodkih v Ljubljani zaprla svoje meje in s tem ovirala prehranitev centralne Evrope. Svet bo nadaljeval diskusijo dne 7. t. m.

Za nemške delegate že pripravljajo, kaj jim povedo. LDU. London, 6. marca. (Dun. kor. urad.) Brezžično javljajo iz Pariza, da se že vrše priprave za nastanitev nemških poverjenikov za mirovno konferenco. Predsednik Wilson, Lloyd George in Clemenceau predlože nemškim posredovalcem pogoje: Nemci se bodo potem vrnili v Weimar, da poročajo narodni skupščini.

Zopet poizkus z Rusijo? LDU Bern, 6. marca. (ČTU.) Iz Londona javljajo: Kakor doznavajo »Daily News«, poizkušajo zavezniki iznova privesti Rusijo do tega, da bi se udeležila predlagane konference.

Preskrba z živili. LDU. Pariz, 6. marca. (Dun. kor. urad.) Danes je obravnaval najvišji medzavezniški svet o pogojih eventualne preskrbe Avstrije.

Iz Avstrije, Madjarske, Nemčije, Turške.

Prometne teškoče v Avstriji. LDU. Dunaj, 6. marca. (Dun. kor. ur.) Radi skrajno skrčenega dovoza premoga bodo na glavnih progah od sedaj naprej vozili samo dvakrat na teden vlaki do oddaljenih krajev. V obratu brzovlaka iz Pariza do Bukarešte ni nobene izpremembe.

V Berlinu zopet hudi boji. LDU. Berlin, 6. marca. (ČTU.) Snoči so se na Aleksandrovem trgu, kakor tudi po drugih cestah in trgih, pričele zbirati velike množice ljudstva. Okrog polnoči je bilo okoli 30 do 40 tisoč ljudstva tamkaj zbranega. Dospele so tudi številne čete narodne mornarske divizije in republikanskega vojaštva s topovi, strojnicami, ročnimi granatami, bombami itd. Zbrana množica je navdušeno pozdravljala. Bilo je jasno, da so vsi istega mišljenja. Te čete so nato obkolile redarstveno predsedništvo, kakor tudi magistrat in razne vojašnice. Kmalu nato je pričel besen boj za posest teh poslopij. Najhujši je bil položaj na Aleksandrovem trgu. Ustaši so zastavili vse svoje sile, da se polaste redarstvenega predsedništva. Poslopje so s petimi poljskimi topovi neprenehoma obstreljevali. Zdaj pa zdaj so ga tudi naskočili, da bi se polastili vsaj enega dela redarstvenega predsedništva v navalu. Deloma se jim je to tudi posrečilo, vendar pa se držijo vladne čete v vseh drugih delih tega obsežnega državnega poslopja. Izgube vladnih čet, kakor tudi napadalcev so zelo velike in znašajo že sedaj več sto padlih in ranjenih. Ravno tako besni boji so se razvili tudi za magistrat. Poslopje so obstreljevali z minami in ga na enem delu porušili. Tudi tukaj je mnogo mrtvih in ranjenih na obeh straneh. Hudi boji so bili tudi za razne vojašnice. Številne vladne čete iz okolice korakajo proti Berlinu na pomoč svojim tovarišem, ki bi se ob svojem sedanjem številu mogli le še malo ur upirati ustaškemu navalu. Boji so trajali na Aleksandrovem trgu, v mestu in pri vojašnicah ves dopoldan z enako silo in do tega trenutka še niso ponehali. O izidu začasno še ni nič znano.

Vladna zmaga v berlinskih bojih. LDU. Berlin, 6. marca. (Dun. k. ur.) Drhal, ki je navalila na redarstveno predsedništvo, sestoje deloma iz oboroženega delavstva berlinskih veletvornic, deloma iz oboroženih brezposelnih in iz članov rdeče vojaške zveze, namreč iz ubežnikov in oproščenih vojaških kaznjencev in končno iz oddelkov ljudske mornariške divizije. Današnji napad na policijsko predsedništvo, ki se je vršil od druge do osme ure dopoldne, je bil brezuspešen. Posrečilo se je samo malemu oddelku kakih 50 mož vdreti v južni trakt policijskega predsedništva. Le-to so v teku dopoldneva še nadalje obstreljevali, nakar se je naložilo gardski in kavalerijski strelski diviziji, da izčisti Aleksandrov trg in osvobodi policijsko predsedništvo. Divizija je začela svoje delo ob 2. popoldne ter ga dovršila ob mraku. Posamni boji se še nadaljujejo. Toliko je pa že sedaj gotovo, da so vladne čete zmagale. Ljudska mornariška divizija je izobesila na mornariškem poslopju belo zastavo. Oddelek republikanske vojaške straže je streljal na vladne čete, nakar so le-te obkolile postojanko te straže ter jo očistile upornikov.

Razpust ogrskega korespondenčnega urada. Budimpešta, 6. marca. Vojni minister Böhm je razpustil korespondenčni urad vojnega ministrstva, ker je ta urad razširjal vesti o novi organizaciji ogrske armade. Tako je prinesel »Pester Lloyd« članek o dejstvu, da se snuje na Ogrskem nova armada. List je bil radi tega članka za 21 ur ustavljen.

Vzgledni natakarji! LDU. Budimpešta, 6. marca. (ČTU.) Danes so pričeli natakarji kavarn stavkati. Zahtevajo odpravo napitnine. Več kavarn je zaradi te stavke zaprtih.

Italija.

Mangiando vien l' appettito. LDU. Lugano, 6. marca. (ČTU.) Socialnodemokratični poslanec Marangoni je stavil na ministra za uk vprašanje, ali je pripravljen, storiti o spominski slavnosti za Leonarda da Vinci potrebne korake, da doseže povrnitev knjižnice »Biblioteca anthropia«, v kateri se najhajajo rokopisi Leonarda da Vinci. Knjižnica je izza časa Napoleona v Franciji.

Pokrajinske in dnevne vesti.

V ravnanje! Poverjenik za notranje zadeve gospod Gustav Golia sprejema v torkih, četrtkih in sobotah od 11. dopoldne do 1. popoldne.

Česká obec v Ljubljani pořádá pravidelné týdenní schůzky členů každou sobotu v místnostech „Národního domu“. Prva schůzka v sobotu dne 8 t. m. v 7 hod. večer. Dámy členů spolku a uvedení slovanští hosté jsou zvláště vítáni.

Francosko-slovenska organizacija. Naznanja se g. članom, da je čitalnica v mali dvorani Narodnega doma odprta vsak dan od 10 do 12. dopoldne in od 2. do 5. popoldne. V isti dvorani se vršijo vsak večer od pol 9. do 10. vaje za konverzacijo.

Ženski protestni shod proti nasilni laški in nemški okupaciji, ki se je vršil dne 2. marca v Novem mestu v Narodnem domu, je bil časten dokaz, da se tudi tamkajšnje Slovenke zavedajo in pojmujejo duh nove jugoslovanske demokratske dobe. Lepo število ženstva vseh slojev se je zbralo ter z zanimanjem sledilo izvajanju obeh govornic gdčne. profesorice M. Grošljeve in gdčne. Cilke Krekove. Prva je opisala trpljenje naših sester v zasedenem ozemlju v lepi poetiški obliki, druga pa je v svojem temeljitem govoru ogorčeno protestirala proti nasilju grabežljivega soseda Italijana. Nato je gdčna. Grošljeva prečitala resolucijo, ki je bila z navdušenjem sprejeta. Predsednica ga. dr. Žitkova je zaključila protestni shod ter otvorila ustanovni shod podružnice »Splošnega slovenskega ženskega društva«. Kot zastopnica ljubljanskega »Splošnega sloven. žen. društva« je pozdravila vse navzoče zborovalke ga. profesorica M. Wesnerjeva ter poročala o namenu in delovanju ljubljanskega osrednjega društva, prečitala resolucije, ki so bile sprejete na ljubljansekm občnem zboru dne 23. februarja, in izjavo da je »Jugoslovanska žena«, izhajajoča v Zagrebu (Pantovčak 1 b), glasilo tega društva. Glasno odobravanje je kazalo zanimanje za našo žensko stvar. Gdčna. M. Pfeiferjeva je naglašala nujno potrebo ženske organizacije. Končno se je volil odbor, ki se je tudi takoj konstituiral. Mlademu društvu želimo obilo sreče in dobrodejnega uspeha.

Uradni list. Izšla je 59. številka od 6. marca. Prinaša naredbo o izjednačenju pogojev za pridobitev lekarniške obrti, o posegu po stanovanjih, razpis službe zdravstvenega poročevalca VI. čin. razreda, tedenski izkaz o prenosnih boleznih, razglas glede klasifikacije konj, imenovanja, razpis računskih uradnikov VII.—X. čina, razpis služb pri moški kaznilnici v Mariboru VII. do XI. čina dve tiralici in razne druge razglase, oklice, razpise itd.

Pristojbina za vizum potne listine za potnike v Nemško Avstrijo je povišana na 20 K imovitejše odnosno 10 K za manj imovite Jugoslovane. Prvotna pristojbina je znašala 5 K. To sporočilo nam pošilja ljubljansko zastopstvo nemško - avstrijskega državnega urada zunanjih zadev.

Čiščenje. Višji šolski svet v Ljubljani je odpustil iz šolske službe na javnih ljudskih in meščanskih šolah v ozemlju Deželne vlade v Ljubljani Karla Ahornerja stalnega učitelja v Slovenski Bistrici, Leopoldino Novak, Marijo Straub in Viktorijo Salvador istotam. Ciril Pregelj, učitelj v Ljubečni, je premeščen na okoliško deško ljudsko šolo v Celju. Fran Srebrnič, nadučitelj v Zabukovju, je imenovan za učitelja na okoliški deški ljudski šoli v Celju. Fr. Pristovšek, začasni šolski vodja v Petrovčah, je imenovan za začasnega strokovnega učitelja na meščanski šoli v Žalcu.

Čiščenje. Višji šolski svet v Ljubljani je odpustil iz šolske službe na javnih ljudskih in meščanskih šolah v ozemlju Deželne vlade v Ljubljani Henrika Schiestla, učitelja, Marijo Lercher, učiteljico in Marijano Jekonja, učiteljico, vse tri v Slovenji Bistrici.

Na znanje vsem onim, ki bi se radi vrnili v Nemčijo. Nemško poslaništvo na Dunaju je sporočilo, da more le oni prekoračiti državno mejo Nemčije, ki ima naslednje listine: 1. potni list, ki ne sme biti starejši kot eno leto: 2. dovoljenje policijske oblasti iz onega kraja v Nemčiji, kjer je dotičnik pred vojno delal, da se sme priseliti v Nemčijo; 3. izkaz, da dobi v resnici službo rudarja v dotičnem kraju v Nemčiji. Brez teh izkazov obmejne oblasti v Nemčiji nikogar ne puste čez mejo in to radi težkoč v prehrani in prometu. (Ostanite doma in sprejmite tu dela, ki ga je v izobilju. Doma najbolje!)

Imejiteljem hrabrostnih svetinj. Imejitelji srebrnih in zlatih hrabrostnih svetinj, ki stanujejo v Ljubljani in hočejo, da se jim izplača enkratna odpravnina za te hrabrostne svetinje, naj se zglase z dotičnimi legitimacijami do konca t. m. v vojaškem uradu v Mestnem domu, kjer se jim bo zadeva natančneje pojasnila.

Poroka. Poročil se je g. podporučnik Nikola K. Džanga z gospodično Katijo Florianovo. Čestitamo!

Komu je kaj znano. V tukajšnjo hiralnico Sv. Jožefa je bil sprejet nek neznan, okoli 60 let star človek, ki ima sive, bolj velike brke in neobrito brado. Obleko ima rjavkasto-ponošeno. Pri govorjenju tako jeclja, odnosno govori nerazumljivo slovensko, da ni mogoče dognati kdo je. Mož je nekoliko slaboumen. Komur bi bilo o njem kaj znanega, se prosi, da vse podatke sporoči mestnemu magistratu ljubljanskemu. Pripominja se pa, da je iz vsega posneti, da bi bil mož doma iz Dolenjskega, na kar se županstva opozarjajo, da ne bodo imela nepotrebnih stroškov.

Iz Poljčan. V sobotni številki vašega lista je dotični dopisnik opravičeno ogorčen, da se učitelje-renegate na projšnjem Štajerskem premešča, mesto da bi se jih odslovilo in jim za vedno zaprlo pot v našo državo. Podobno kakor v Rimskih toplicah nadučitelj Koroschetz se je obnašal nadučitelj Čuček v Žičah, ki se je zdaj prisesal k nam v Poljčane, kakor da pri nas še nimamo dovolj njemu enakih. Informiral sem se, zakaj je pravzaprav moral iz Žič in sem izvedel, da je renegat v pravem pomenu besede. Za neko uslugo od konjiških Nemcev, jim je dal pismeno izjavo, da bo vedno deloval za nemštvo, kar je zvesto izpolnjeval kot član nemških društev, kot strasten agitator za Nemštvo ob priliki vsakih volitev. Organiziral je v Žičah »Štajercijansko stranko« in njegova žena je še tik pred ustanovitvijo naše države govorila proti kmetom, da bi bilo najbolje, če bi po vojski vse Slovence pobesili. Njegovo uradovanje v šoli in nekaj časa pri občini je bilo le nemško in občevalni jezik s kmeti — ako je dotični le nekaj besed razumel — seveda tudi nemški. Iz Žič je seveda moral iti, a zdaj čaka, kakor sam pravi le na boljše mesto in prav pridno vlaga prošnje. Opozarjamo vse okrajne šolske svete, da njegovih prošenj ne vpoštevajo, višjemu šol. svetu pa govorimo, da se takih renegatov ne premešča ampak odslovi. M.

Koroškim učiteljem in učiteljicam javnih ljudskih in meščanskih šol je višji šolski svet v Ljubljani nakazal službene prejemke takoj pri nameščenju in obvestil o tem učitelje z dekreti, davčne urade v Velikovcu, oziroma Dobrlivasi, Pliberku in Železni Kaplji pa z rednimi nakazili. Vsled mnogobrojnih pritožb je pa dognal višji šolski svet, da njegove odredbe niso prihajale na cilj. Dogajalo se je, da je prejel učitelj svoj dekret, na davčni urad pa ni dospelo nakazilo, tako da ni bilo mogoče izplačati prejemkov, ali pa je dospelo nakazilo, a učitelj ni dobil obvestila, tako da ni mogel iti po svoje prejemke. Višji šolski svet je stvar natančno preiskal in dognal, da je odpravništvo deželne vlade vse odloke redno odpravilo; ker pa tudi po dvakrat ali trikrat odposlanih odlokov učitelji, oziroma davčni uradi niso prejeli, je sum opravičen, da je na poštah ali na poti vmes zločesta roka, ki nagaja, da oškoduje naše narodno učiteljstvo. Višji šolski svet je pred nekoliko dnevi brzojavno odredil, da naj davčni uradi izplačujejo službene prejemke po vsebini odlokov, s kojimi se izkažejo učitelji.

Goriškim učiteljem, vpokojencem in vdovam, ki bivajo tostran demarkacijske črte, je višji šolski svet v Ljubljani odmeril in nakazal vojnodraginjske doklade za leto 1918 in 1919. Priglasilo se je 80 aktivnih učiteljev in učiteljic, 29 vpokojencev in 17 vdov. Za 19 oseb se še ni nakazala draginjska doklada, ker so potrebna še pojasnila. Deželno knjigovodstvo v Ljubljani je dobilo ukaz, da nakazila po poštni hranilnici kar najhitreje izvrši, tako da prejmejo upravičenci draginjske doklade za leto 1918. in za mesece januar, februar in marc po odbitku predujmov, ki so jim bili v letu 1918. izplačani, v skupnem znesku, od 1. aprila 1919 naprej pa v mesečnih obrokih. Reklamacije naj se vlagajo pri višjem šolskem svetu.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in za meščanske šole v pomladanskem terminu 1919 se prično na državnem učiteljišču v Ljubljani v petek, dne 25. aprila ob 8. uri. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po šolskem vostvu predložiti pravočasno okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 10 aprila v rokah izpraševalne komisije.

Pozdravi iz Italije. Uredništvu je poslal pozdravno dopisnico in novoletna voščila g. Franjo Grosar, narednik bivšega pešpolka 127., iz italijanskega vojnega vjetništva, grupa Jugoslovanov, Castelo di Anzano, provincia Verona. Pravi, da je tam cela vrsta rojakov iz bivše Kranjske in bivše Spodnje Štajerske. Imen ni smel navesti. Dopisnica je potovala od 2. januarja 1919

Rekord. Počasi se zopet bližajo normalni časi in ž njimi redni promet. Od danes objavljenih naših ženevskih brzojavk je ona o Trumbićevem memorandum bila oddana včeraj ob 11. uri 25 minut predpoldne, v Ljubljano pa je že prišla ob 2. uri 30 minut popoldne. Rabila je torej samo tri ure. Ena lastovka sicer še ne napravi poletja, toda razveseljiv je takšen pojav vsekakor, potem ko smo bili navajeni na toliko rasnih cenzur, zabran itd., da se nam je že čudno zdelo, če je brzojavka prišla v 48 urah na naslov, pismo pa v 10 dneh.

Kdor mi prinese izgubljeno listnico z vsebino, dobi 300 K nagrade. — Fr. Galle, Mestni trg 19., III. nadstr.

Vremensko poročilo.

Višina nad morjem 306·2 Srednji zračni tlak 736 mm.

Marec	Čas opazovanja	Stanje barometra v mm	Temperatura v C°	Vetrovi	Nebo
6.	2. pop.	736·7	10·8	sl. jgz.	oblačno
„	9. zv.	36·4	8·6	sl. jgz.	„
7.	7. zj.	735·7	7·3	sl. svz.	„

Padavina v 24 urah mm 3·2 — Srednja včerajšna temperatura 9·4°, normalna 2·1°. Vremenska napoved za jutri: Hladnejše severno deževno vreme.

Gospodarstvo.

USPEH ŽIGOSANJA NA HRVATSKEM IN V SLAVONIJI.

Zagreb, 6. marca. Kakor poročajo iz finančnih krogov, je bilo na Hrvatkem in v Slavoniji žigosanih bankovcev za 1 in pol milijard kron. Ta svota je mnogo manjša, kakor so sodili preje pesimisti, ki so domnevali, da fluktuira v Banovini kakih 3 do 4 milijarde kron.

Vsem lastnikom samosvojih ribolovnih okrajev. Lastniki ribolovnih okrajev se pozivljejo, da nemudoma poročajo, če imajo lov v zakupu in za kateri znesek. Tozadevna poročila je poslati Slovenski ribarski družbi v Ljubljani do konca marca t. l.

U varstvo ribolova. Naznanja se, da so vsa dovoljenja ribarenja v blejskih vodah preklicana in od sedaj naprej neveljavna. Nujna potreba je, da se po vojaštvu uničene vode zopet napolnijo z mladim zarodom in tako zboljšajo. Ko se bo to zgodilo, se bodo zopet radevolje dajala dovoljenja, do tačas pa naj se potrpi. Naprosila se je Narodna vlada, da nam pride na pomoč s strogimi odredbami; naproša se pa tudi orožništvo in občinstvo, da nam s svojim sodelovanjem pomaga. Obljubi se nagrada 50 do 100 kron dotičnemu, ki tatu naznani in se mu krivda dokaže. Na ta način zboljšane vode bodo slov. narodu kot prehrana pa tudi tujcem kot prijeten šport v korist in zabavo. — Oskrbništvo Bleda.

Hotelirji, gostilničarji! Današnji naš list prinaša razglas Deželne zveze za tujski promet, da se je v Ljubljani ustanovila vladna komisija za terjatve proti bivšemu erarju. Kdor ima kaj terjati, naj razglas prečita!

Za gozdne delavce. Državna posredovalnica za delo naznanja: Gozdni delavci za Bosno se za sedaj ne sprejemajo več, ker je število popolnjeno.

— **Ljubljanska kreditna banka.** V mesecu februarju se je vložilo na vložne knjižice in na tekoči račun 28,196.535 kron 71 vin., dvignilo pa 21,013.212 K 62 vin. — Stanje vlog koncem februarja 111 milijonov 749.205 K 48 vin.

LDU **Zagrebška borza.** Zagreb, 6. marca. Sklepni kurzi današnje borze:

	Denar	Blago
Banka za trgovino, obrt in industrijo, stare delnice	450	465
Banka in hranilnica za Primorje, stare delnice	486	494
Hrvatska eskomptna banka: stare delnice	—	1475
Eskomptna in menjalna banka, Brod, stare delnice	388	395
nove delnice	372	380
Hipotekarna banka, Zagreb: stare delnice	430	440
Jadranska banka, stare del.	—	935
nove del.	870	880
Hrvatska kreditna banka: stare delnice	1035	1045
Narodna banka, Zagreb: stare delnice	—	455
Obrtna banka, najnovejša emisija	246	256
Poljedelska banka, nove delnice	—	118
Prva hrvatska štedionica: stare delnice	—	8950
nove delnice	—	8625
Riječka pučka banka, stare delnice	202	207
Zemalska banka, stare del.	—	770
nove del.	678	735
Sladkor, Osjek	2500	2750
Zagrebška tovarna za stroje	200	—

Kultura.

Opozarjamo na XI. predavanje »Akademije«. V sredo 12. t. m. je bil predaval gospod Silvo Domiceli o biologiji naroda. Razmotrival je vprašanje zelo zanimivo z docela znanstveno-naravoslovnega stališča. Vzel je narod kot najvišji organizem in ga naravnost seciral po udih in organih, v telo in dušo. Poudarjal je razliko med narodom, organizmom in državo (raznarodno), organizacijo. Njegovo razlaganje je še posebno zanimivo in aktualno, ker izhajajo same po sebi iz njega posledice: — samoodločba, pripadnost tujejezičnih mest v narodnem telesu itd. — Drugi del predavanja se vrši v soboto 8. sušca ob 8. uri zvečer v I nadstropju realke v Vegovi ulici. Pričakovati bi bilo, da se ga razun navadnega občinstva udeleži tudi znanstveno interesirani krogi. Vsebino prvega predavanja govornik začetkoma kurzoriški ponovi.

Repertoar Narodnega gledališča. Dramsko gledališče. V petek, 7. marca t. l. ostane gledališče zaprto. V soboto, 8. t. m. ob ½8. zvečer Henrika Ibsena »Strahovi« izven abonementa. V nedeljo, 9. t. m. ob 3. popoldne ». . . ulica štev. 15« izven abonementa. V ponedeljek, 10. t. m. ostane gledališče zaprto. V torek, 11. t. m. ob ½8. zvečer H. Ibsena »Strahovi« za abonement »A«. — Operno gledališče. V petek, 7. t. m. ostane gledališče zaprto. V soboto, 8. t. m. »Manon« za abonement »A«. V nedeljo, 9. t. m. ob ½8. zvečer »Mamselle Nitouche« izven abonma. V ponedeljek, 10. t. m. ostane gledališče zaprto. V torek, 11. t. m. ob ½8. zvečer »Boheme« za abonement »B«.

Francoščina — mednaroden jezik. Institut za sociologijo Solvay v Bruslju je naslovil na mirovno konferenco manifest, ki svetuje, naj kongres pripozna francoščino kot internacionalno pomožno občilo, in priporoča učenje tega jezika v ljudskih šolah vseh dežela. Ker mora biti umetni jezik glede na dosedanjo kulturo pač osnovan na latinščini, je bolje privzeti na njega mesto živo francosko govorico zbog njene jasnote in blagozvočja. Zanjo govori dolga tradicija, to je še sedaj diplomatščina, pa tudi učenjaku neobhoden idiom, saj je med živimi jeziki tisto kar latinščina in grščina med mrtvimi. Bati se ni zastran tega nikakega imperializma: francoski zdravi razum, plemenitost njegovega čustvovanja, višina njegovih vidikov bodo odstranili misel francoske hegemonije nad svetom. — D. A.

Najnovejša poročila.

Poročila ljubljanskega dopisnega urada.

LIKVIDACIJA AVSTRO - OGRSKE BANKE.

LDU Dunaj, 7. marca. (ČTU) Generalni svet avstro - ogrske banke je v svoji včerajšnji seji sklenil, izvesti likvidacijo že sedaj in pooblastiti guvernerja, naj stopi v zvezo z narodnimi državami in jih povabi, naj v odsek za likvidacijo pošljejo svoje zastopnike.

SEDAJ ŽIGOSAJO ŠE POLJAKI.

LDU Dunaj, 7. marca. (ČTU) Poljska vlada je odredila žigosanje avstroogrskih bankovcev. Prepovedala je uvoz teh bankovcev v poljsko državo. Potniki smejo imeti pri sebi le 500 K.

Pristopajte k „Slovenski Matici“.
Članarina 8 K, ustanovnina 200 K

Društvene vesti in prireditve.

Uradništvo denarnih zavodov na Slovenskem. Uradniki in uradnice vseh denarnih zavodov na Slovenskem se vabijo na sestanek, ki se vrši v nedeljo, dne 9. t. m. ob 9. v salonu restavracije »Ilirija« v Kolodvorski ulici. Poročalo se bode o uspehu započete akcije za zboljšanje gmotnega položaja v smislu 9. febr. sprejetih resolucij in se bode sklepalo o nadaljnih korakih v dosego končnega uspeha. Ker bode zborovanje velike važnosti za uradništvo vsakega denarnega zavoda, in se bodo na tem sestanku volili tudi odposlanci uradništva, ki bodo upravičeni z upravami skleniti obvezne dogovore, zato se naj polnoštevilno udeleže uradniki in uradnice vsakega zavoda. Uradništvo izven Ljubljane, ki se ne more udeležiti polnoštevilno, naj odpošlje na zborovanje vsaj po enega tovariša s pooblastilom, da more podpisati eventuelno potrebne izjave.

Slov. trgovsko društvo »Merkur« naznanja svojim članom, da prične s poukom srbo - hrvaščine danes ob 7. zvečer v društvenih prostorih. Dotične člane, ki se nameravajo udeleževati tega pouka prosimo zanesljive udeležbe.

Zasebni gozdni uradniki se pozivljajo, naj prijavijo potom spodnjega naslova svoj službeni značaj in strokovno izobrazbo. Namen tega je organizirati se v svrho ščitbe naših življenskih in stanovskih interesov, povodom zasnovane agrarne reforme v naši državi. — A. Verbič, gozd. upr. Verd - Vrhnika.

Aprovizacija.

Dodatne sladkorne izkaznice za otroke do 6. leta, za doječe in noseče matere se vsled pomanjkanja sladkornih zalog začasno ne bodo izdajale. — Sladkor bode prišel v Ljubljano najbrže okrog 20 marca, ker je radi žigosanja denarja na Češkem začasno vsak osebni in tovorni promet s Čehoslovaško prekinjen.

Poizvedbe.

Pogreša se Franc Jontez iz Št. Janža na Dolenjskem. L. 1916 so prejeli njegovi sorodniki vest, da je bil vjet in odpeljan v Kokand, ozemlje Ferghana, Rusko. Odslej ni o njem nobenenega sledu več. Kdor bi kaj vedel o imenovanem, se vljudno naproša, naj proti povrnitvi stroškov naznani to na naslov: Jožef Jontez, Hinje, pošta Št. Janž, Dolenjsko.

Izgubila se je črna boa v bližini gostilne Anžok. Pošteni najditelj se prosi naj jo izroči v gostilni pri Celarcu v Spodnji Šiški.

Zgubila sem v ponedeljek zvečer v Narodnem domu par dolgih belih glacè-rokavic; na notranji strani istih je vpisano moje ime. Pošteni najditelj naj jih odda Ahacljeva cesta št. 1 ali v upravništvu »Slov. Naroda«.

Jožef Boškin, zidar, je odšel proti Trstu 6. decembra 1918. Prosi se, kdor bi kaj vedel o njem, naj blagovolino naznani, kje se nahaja. Anton Boškin, dolenjski kolodvor, Ljubljana.

Rokavica! Zgubila se je dne 27 februarja t. l. dopoldne od Rimske ceste do Dunajske ceste iz črnega usnja kožuhasta leva rokavica. Pošten najditelj se lepo prosi, da jo izroči v upravi tega lista, ker jo je izgubila revna oseba.

Izgubila se je danes ena črna denarnica s sredno vsoto denarja. Pošten najditelj naj jo prinese proti nagradi v Kolodvorsko ulico št. 11. I. nadstr.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Valentin Kopitar.
Lastnina in tisk »Narodne tiskarne«.

Kupim ali vzamem v zameno za živila 3—4 m zelenega baržuna (žameta) in eno zofo v dobrem stanu. Ivan Kuralt, valjčni mlin, Domžale. 2755

Lovski voz, za dvo- in enovprego, skoro nov, z dvema sedežema za 6 oseb, tudi kot zapravljenec rabljiv, se ugodno proda. Ponudbe na naslov Karel Favai, Sp. Šiška 150, Ljubljana. 2753

Ženitna ponudba! Uradnik 8. činovnega razreda, 60 let star, želi v svrho ženitve znanja z gospodično ali vdovo brez otrok v starosti 45—55 leta. Posestnice imajo prednost. Pismene ponudbe pod „Posestnica/2729" na upravništvo Slovenskega Naroda. 2729

Najfinejša krema za britje, ki stane v 1/8 lončkih K 4·20 in v 1/4 steklenicah K 6·50 se dobiva pri Hinko Sevarju v Ljubljani. 2752

Strojepiska in stenografinja, zmožna tudi drugih pisarniških del, želi mesta, najraje pri kakem velikem trgovskem podjetju. Ponudbe pod „Strojepiska 2746" na upr. Slov. Naroda. 2745

Mešani lasje, ako so sortirano nabrani, se plačajo 10 K čez dnevno ceno. Kateri hoče pojasnila, kako naj bodo mešani lasje nabrani oz. nakupljeni, da zasluži pri kili 10 K več, naj vpraša pri tvrdki Ivan Marovt, preparacija in trgovina z lasmi v Žalcu pri Celju. 2743

Prepise naredb, zemljeknjižnih izvlečkov in drugih spisov v slovenskem, nemškem, italijanskem, francoskem in angleškem jeziku preskrbi najhitreje in po zmernih cenah „Splošna Zavarovalna posredovalnica" Gledališka ul. 7., III. nadstr. Uradne ure od 9.—11. dop. in od 3.—6. popoldne. 2640

Pozor, aprovizacije in tvornice!

Živila: svinjska mast, moka, sir, pristni liptavski itd., v kolikor se dobe izvoznim — dobavljam ceno. Kupujem vse industrijske rekompenzacijske predmete. Prosiec za brzojavne in pismene ponudbe in oferte.

G. GRUJIC, Velika Kikinda (Nagykikinda) Banat.

Naprodaj je večja količina lepih in modernih

svilenih bluz in spodnja krila

v raznih barvah, kakor tudi lepa švicarska SVILA, vse trpežno in poceni.

Mihajlo Rozman, Ljubljana VII, Lepodvorska ulica 181, gornji sprat.

Manufakturno blago

kakor preproge, blago za pohištvo, zavese, bele in tudi štofaste, barvane, pogrinjala za postelje »koperte«, koltre in volnena ogrinjala, tudi ogrinjala za potnike, satinske podloge, barvane klote, šarene kretone **kupuje** velika firma v vsaki količini.

Ponudbe pod šifro „Reelno" na **Blocknerjev zavod za oglaševanje, Zagreb I-78.** 2569

Mesarske tehtnice

lastnega izdelka ima v zalogi tvrdka

KAROL USAR, Maribor n. D.

Grajska ulica štev. 28.

Tovarna vsakovrstnih tehtnic.

Cene zmerne. — Popravila točno in ceno.

Industrijalna tvrtka u Zagrebu

traži vještog

dopisnika

perfektnog u slovenskom i njemačkom jeziku sa poznavanjem hrvatskega te italijanskega ili francuskoga.

Ponude sa naznakom prakse, referenca i uvjeta pod šifrom „Dopisnik" na **Blocknerov zavod za uglaševanje, Zagreb, Jurjevska ulica 31.**

Na mnogobrojna pismena kakor tudi ustmena vprašanja novoljujem si tem potom vsem interesentom naznaniti, kaj imam vedno v zalogi:

pohištvo, mehki les, barvano,

omare, postelje, mize, stole, obešala za obleko umivalnike, kuhinjske oprave, žimnice (federmadraci, dratmadraci), pisalne mize v večjem številu, nadalje imam vedno veliko zalogo

tudi pohištva iz trdega lesa.

Priporoča se 2674

trgovina pohištva

Vido Bratovž

Ljubljana. (Kolizej). Ljubljana.

2778

Zahvala.

Ob preranem grobu nepozabne soproge in najdražje mamice, hčerke, sestre, svakinje in tete, gospe

Viktorine Tavčar-Prevčeve

se vsem sorodnikom, prijateljem in znancem najgloblje zahvaljujemo za izraženo tolažilno sočutje.

V Ljubljani, dne 6. sušca 1919.

Žalujoči ostali.

Gig, malo rabljen in elegantan se proda. Rimska c. 21

Izurjena šivilja se takoj sprejme na Starem trgu 3/II. v Ljubljani. 2793

Sadjevec, vino in kislo vodo razpošilja A. Oset, p. Guštanj. 2737

Sprejmeta se dva krojaška pomočnika za veliko delo. Martin Mahkota, krojač, Sp. Šiška, Ljubljana. 2772

Pomočnico in učenko sprejme takoj šivilja F. Miklič, Stari trg 1. 2721

Moški čevlji, novi, nizki, iz finega usnja, št. 43 na prodaj. Kje, pove uprav. Slov. Naroda. 2717

Otroški vozíček, dobro ohranjen, se proda. Krakovski nasip št. 4. II. nadr. 2736

Klavir, ravno strunjen, tvrdke Müller, se po nizki ceni proda. — Poizve se Miklošičeva cesta 8/I. 2790

Izurjen urarski pomočnik išče službe najraje na deželi, in sicer s prehrano in stanovanjem. Naslov pove uprava „Sl. Naroda". 2781

Vojaška siva uniforma, bluza in hlače, na prodaj. Ljugerjeva ulica št. 1, II. nadstr. na desno (med 3. in 4. uro popoldne.) 2784

Več avtomobilnih plaščev 935×135 se kupi. Pismene ponudbe na uprav. Slov. Naroda pod „Novi/2800". 2800

Pisalni stroji, različni sistemi, s slov. tastataro se takoj ceno prodajo. Ponudbe pod Poštni predal 76. 2332

Parni stroj 30 HP in parni kotel je naprodaj. Naslov pove upravništvo Slovenskega Naroda. 2706

V najem se išče štedilnik za rodbino 5 oseb. Naznanila se prosi vposlati pod „Rodbina/2751" na upravništvo „Slov. Naroda". 2751

Več vagonov živega apna se bo oddajalo na drobno in debelo dne 10. 11. in 12. sušca po znižani ceni. Franc Bodlaj Stranje pri Kamniku. 2614

Spreten krznarski pomočnik ki želi samostojnosti, naj se takoj pismeno javi; ev. podpora zasigurana. Dopisi na upravništvo Slov. Naroda pod „Krznar/2734".

Ciglarskog majstora akordanta, dva ložača, dva slagara ter ciglarske radnike za kružnu peć traži Parna tvornica opeka crijepa Vencel Kuneš, Daruvar, Slavonija. 2729

Gostilno vzamem v najem ali na račun na dobro idočem kraju bodisi na Gorenjskem ali Štajerskem. Pismene ponudbe na upr. Slovenskega Naroda pod „Gorenjka/2797".

Mesto instruktorja za ljudske in meščanske šole išče dijak. Ponudbe na upravništvo „Slovenskega Naroda" pod „Instruktor/2771". 2771

Postranskega zaslužka zastopstvo ali primerno za popoldanske ure išče mlad gospod s finim nastopom. — Ponudbe pod „Popoldanske ure/2792" na uprav. Slov. Naroda. 2792

Stanovanje se išče za boljšo uradniško rodbino z najmanje 4 sobami z modernim konfortom. Se ev. tudi zamenja za majhno. Ponudbe na uprav. Slov. Naroda pod „Posredovalec 2754". Posredovalec dobi provizijo.

Strojni inženir z bogatimi obratnimi izkušnjami v obdelovanju lesa in kovin, že več let na vodilnem mestu, z znanjem angleščine in italijanščine, išče mesta. Ponudbe pod „W. C. 10291" na Rudolf Mosse, Dunaj (Wien), I. Seilerstätte 2. 2765

Strojnik, izprašan, elektromonter, povsem samostojen, delujoč z večletno prakso v inštalacijah za luč in prenos moči, vajen Dieselovih motorjev, vešč samostojno voditi manjše centrale, išče službe. Nastop lahko takoj. Ponudbe se prosi poštno ležeče pod J. M. 34 gl. pošta, Ljubljana. 2748

Karbid na drobno in debelo ter **svetiljke** razpošilja točno proti predplačilu trgovina Martin Sumer, Konjice. 1068

Kremu za zube

u tubama „SILADONT" K 30 po tuc. Medicinalni katran, toaletni sapun K 60 po tuc., dobiva se dok zaliha traje uz prislani novac u naprivo.

Karlo Haslach, Zagreb, Medinskega ulica br. 6.

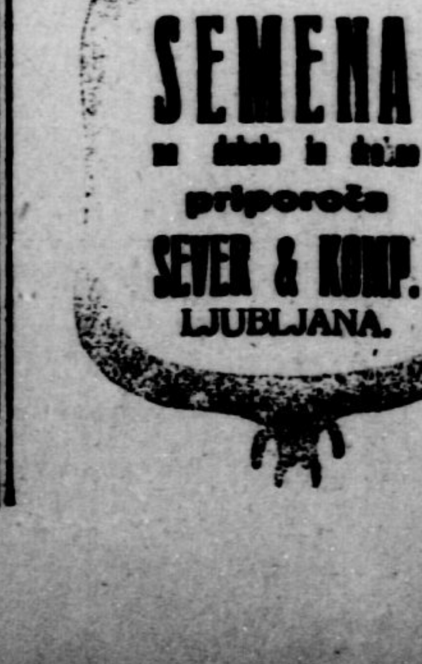

Beli visoki čevlji št. 38 se prodajo. Franca Jožefa c. 10. II. nadstr. 2796

Strešno lepenko, že rabljeno, proda Poslovalnica za krmila Turjaški trg 3/I. 2718

Mesečna soba z eno ali dvema posteljama se odda mirni stranki. Sp. Šiška, Pleninska cesta št. 289.

Brek, krasne izdelave, se takoj proda. Ogleda se pri tvrdki Wisjan, Ljubljana, Kolodvorska ul. 25. 2735

Izurjenega kandidata išče notar Bratković v Ptuju. 2701

Mizarji! Selak, vsako množino razpošilja Lednik, Guštanj, Koroško. 2534

Gospodinjo išče nadučitelj samec. Naslov se izve pri upravništvu Slovenskega Noroda. 2798

Želim pouka v francoskem in nemškem jeziku. Cenj. ponudbe je poslati pod „Francosko/2719" na upr. Sl. Naroda. 2719

Spretna šivilja za perilo se išče. Pismene ponudbe na upr. „Slov. Naroda" pod „Spretna 2795". 2795

Dijak se sprejme pri boljši družini na stanovanje in hrano. Električna luč na razpolago. Kje, pove upravništvo „Sl. Naroda". 2785

Elektro-motor 5—6 PS. 220 voltov za vrtilni tok kupi Andre. Kregar, strojno mizarstvo, Vižmarje-Št. Vid. 2684

Sodar, samostojen, se sprejme za popravo sodov. Delo za par mesecev. Vprašanje na tvrdko Miha Omahen, Višnja gora 2699

Fotogr. aparat 18×24 z dobro optiko event. samo objektiv in satinirni stroj se takoj kupi ali pa zamenja. Vpraša se pri fotografu Hübscher, Ljubljana, Gosposka ul. 16. 2723

Sveža jajca v originalnih zabojih à 1440 komadov proda po 72 vinarjev 1 komad pri osebnem prevzemanju ali plačilo naprej Em. Suppanž. Rogatec Sp. Štajersko. 1434

Iščem službo. Konc. električni strojni voditelj vsake vrste strojev, sprejmem tudi v hotelu. Več po dogovoru. Tavčar, Škofja Loka, Žabnica 26. 2799

Sprejmem takoj preprosto dekle, ki se razume na vodstvo knjig in razpečavanje tobaka v glavni zalogi in je dobra računarka. Ponudbe na naslov: Marija Müller, Zagorje ob Savi 2688

Strešno opeko, več tisoč kom., precejšnjo množino cementnih cevi (rorov) in več metrov traverz se bo prodajalo v nedeljo 9. t. m. ob pol 3 pop. v pivovarni na Vrhniki. 2757

Neoženjen mlinar ali mlinarica se išče za v kmečki vodni mlin. Plača po dogovoru. Ponudbe na Janeza Lovšin, posestnika mlina in žage v Železju pri Prigorici p. Dolenja vas, Ribnica, Kranjsko.

Zanesljiv hišnik odnosno hišnica se išče. Ponudbe z navedbo pogojev in dosedanjega službovanja naj se vlože do 15. t. m. pri uprav. „Slovenskega Naroda" pod „Prosto stanovanje/2786". 2786

Kontoristinjo, dobro pisarniško moč, z znanjem slovenskega in nemškega ter po možnosti laškega jezika, strojepisja, slovenske in nemške stenografije išče večje podjetje. Ponudbe pod „Korespondentinja/2783" na upravništvo „Slovenskega Naroda". 2783

Službe iščem kot vodja pekarne ali pa kot pomočnik prva moč. Služboval sem pred vojno kot poslovodja v večji pekarni, med vojno pa v vojaški pekarni. Sem vešč slovenščine in nemščine, samec, srednjo starosti, posepujem obrtni list. Ponudbe se prosijo na: Janez Omerzel, Lastnič št. 30, Pošta Kozje. 2762,

Krema za britje

1 lončič iz porcelana K 6·—, 1 tucat K 55.—

MILO za BRITJE

1 komad K 3.—, 1 kg K 30.—. Proti vpošiljatvi zneska naprej dobavlja M. Jünker, eksportno podjetje v Zagrebu štev. 15, Petrinjska 3/III. Hrvatska. 4798

MILO

jamčene kakovosti, 40 %, maščobe, na dorbno in debelo. — Trgovci, ne zamudite naročiti 5 kg za poskušnjo pri

LUD. DOLENCU, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 8.

Zastopstvo

za Slovenijo in

komisijsko prodajo

engros

sprejme tvrdka v Ljubljani.

Cenj. ponudbe pod „Komisija" na Anončno ekspedicijo Al. Matelič, Ljubljana.

Več raznašalcev „Slovenskega Naroda" se sprejme.

Zglasiti se je v „Nar. tiskarni".

66% milo za britje!

Se dobi v vsaki množini. Komad 50 gr stane 2 K.

Razpošilja: 1950

Janko Pintar, Sp. Šiška, Ljubljana.

Kupim do 20. marca 1919. vsako množino

ježic

po najvišji dnevni ceni. — Prosim ponudbo pismeno kakor tudi množino in ceno.

Jakob Paučič, Novo mesto št. 75.

Modni atelije M. ŠARC

Sprejemne ure od 10.—12. dopoldne in od 3.—7. popoludne.

Ljubljana, Kongresni trg 4./I.

(Gerberjeva hiša).

Več vagonov zdravega

KROMPIRJA

po 60 kron metercent franco vagon

ima naprodaj

Štefanović, Daruvar, Slavonija.

SUHE GOBE

vseh vrst, ne mešane, kupujem v vsaki mnozini po najvišjih dnevnih cenah. Istotako iztočen, trčan med v večji množini.

F. SIRC, KRANJ.

Čemu za pomlad nove obleke

ako se s prebarvanjem starih in kemičnim čiščenjem zamazanih doseže isto.

Najmodernejše barve, prihranek denarja.

Hitra in točna izvršitev.

Prva in največja jugosl. tovarna za barvanje, kemično čiščenje, pranje in svetlo-likanje perila

JOS. REICH, Tovarna: Poljanski nasip št. 4. Podružnica: Šelenburgova ul. 4.

Poštna naročila se točno izvršujejo.

Jugoslovanski denarni zavodi!

Raljska tvornica cementa, akc. društvo v Ralji, Srbija, akcijski kapital dva milijona dinarjev, je vsled vojne precej oškodovana in si išče tem potom

hipotekarno posojilo din. 600.000

od jugoslovanskih denarnih zavodov, da bi se mogla tovarna popraviti in čim preje spraviti v obrat.

Ponudbe naj se blagovolijo poslati na g. ing. chem. MIHAJLA ROZMAN, tehn. ravnatelj Raljske fabrike cementa, Ljubljana, VII, Lepodvorska ulica štev. 181.

Razglas.

Deželna zveza za tujski promet in turistiko v Ljubljani, Dunajska cesta 18. nujno opozarja hotelirje, gostilničarje in druge interesente v prometnih krajih, posebno na Gorenjskem, da se je ustanovila **vladna komisija za terjatve proti bivšemu erarju v Ljubljani,** ki naj ugotovi in izterja **vojne odškodnine.**

V to vrsto spadajo plačila za nastanitve, plačila za povzročeno škodo na mobilijah in imobilijah in plačila za druge vojne dajatve.

Dosedaj so se te škode le deloma cenile in večina teh aktov se od vojaškega poveljništva v Gradcu, kamor so se poslale, vkljub vsemu prisku ne more dobiti nazaj.

Pri teh žalostnih razmerah je **dolžnost vsakega prometnega interesenta,** da se z vso nemo sam poteguje za imenovane odškodnine, tudi ako se je cenitev že izvršila.

Vsak interesent naj se pri pristojnem okrajnem glavarstvu natančno prepriča, ali je njegova škoda cenjena in ali so dotični cenilni zapisniki vsaj v prepisu na razpolago.

Ako tega ni, ali pa ako se njegova škoda sploh še ni cenila naj to takoj prosi na zapisnik, da se cenitev brez odloga izvrši. Vsak interesent naj se potem briga zato, da čimprej dobi rešitev. Vgotovitev škod je nujno potrebna, da zamore naša vlada preskrbeti njih plačilo. Svote so velike, njih izguba bi pomenila propad naših prometnih podjetij.